

Lasten ja vanhusten toimintaa HyvinvointiTV:n välityksellä

Hyry, Enni

2014 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Lasten ja vanhusten toimintaa HyvinvointiTV:n välityksellä

Enni Hyry
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2014

Enni Hyry

Lasten ja vanhusten toimintaa HyvinvointiTV:n välityksellä

Vuosi 2014 Sivumäärä 62

Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin Laurea-ammattikorkeakoulu Oy:n Tikkurilan yksikön sekä Vantaan kaupungin vanhus- ja vammaispalvelujen Koivukylän vanhustenkeskuksen yhteisessä HyvinvointiTV-hankkeessa. Hankkeessa on tavoitteena hyvinvointipalvelujen kehittäminen ja tuottaminen. HyvinvointiTV on kaksisuuntainen interaktiivinen TV. Sen välityksellä lähetetään osallisuutta tukevia ja interaktiivisia online-ohjelmia. Opinnäytetyöni tavoitteena oli HyvinvointiTV-toiminnan käynnistäminen varhaiskasvatuksen ja vanhustyön välille. Pyrkimyksenä oli vahvistaa toimialojen yhteistyötä. Tavoitteena oli kehittää ikäpolvien välistä yhteistä toimintaa lasten ja vanhusten välille. Oma tavoitteeni oli saada kokemusta ja kehittyä ohjaajana HyvinvointiTV-toiminnassa. Tarkoitus oli, että käynnistämäni toiminta jäisi käytäntöön.

Toiminnan lähtökohtana oli osallisuuden tukeminen. Toiminta koostui neljästä lasten ja vanhusten yhteisestä toimintakerrasta, jotka toteutettiin maaliskuun 2013 aikana. HyvinvointiTV mahdollisti Trollebon päiväkodin lapsiryhmän ja koti- ja omaishoidon asiakkaiden yhteisen toiminnan. Toimintakerrat sisälsivät ikäpolvia yhdistäviä vuorovaikutteisia ja osallisuutta tukevia toimintamuotoja.

Arviointi toteutettiin havainnoimalla toimintaa ja arviointi- ja palautekeskustelujen avulla. Lapset ja vanukset pitivät yhteisestä toiminnasta. Varhaiskasvatuksen ja vanhustyön yhteistyöhön toivat oman haasteensa meneillään olevat vanhustenkeskuksen organisaatiomuutokset. Koin HyvinvointiTV-ohjauksen haastavana, mutta palkitsevana. Työntekijöiden mielestä ikäpolvien välisen yhteistyön merkitys korostui entisestään, ja toiminnalle on tulevaisuudessa tarvetta. Päiväkodin ja vanhustenkeskuksen yhteistyö jatkuu HyvinvointiTV-toiminnan muodossa.

HyvinvointiTV, ikäpolvet, varhaiskasvatus, vanhustyö, osallisuus

Enni Hyry

Interactive programs for children and the elderly via CaringTV

Year	2014	Pages	62
------	------	-------	----

This functional thesis was realized within the programme of CaringTV-project with the collaboration of the University of Applied Sciences Laurea, Tikkurila Unit and the center the elderly Koivukylä part of the services of the city of Vantaa the elderly and disabled. The aim of this project is to improve and produce welfare services. CaringTV is a two-way interactive TV program. The main purpose of this thesis was to start this interactive program between Trollebo kindergarten and the center for the elderly of Koivukylä, with the intention of strengthening this cooperation. The aim was to create a common activity between generations. My own objective was to get some experience on the field and develop as an instructor. This program is set with the intention of make it permanent.

The base of this project was to support participation. The project consisted on four common sessions between these two generations. The programs were realized on March of 2013. CaringTV supported the participation of a certain group from the Trollebo kindergarten and the patients of the family caregivers program. Each program was developed to support the interaction and the participation between generations.

The evaluation was made based on the perceptions of the programs and the evaluation and feedback forum. Both the elderly and the children were content with the experience. The experience was challenging due to changes in the organization of the Koivukylä center. Nevertheless I found this as a rewarding experience. Employees from both centers agreed on the importance of this common participation and its possible use in the future. These two centers are nowadays still working together through CaringTV programs.

CaringTV, generations, early childhood education, services for the elderly, participation

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Toimintaympäristöt	7
2.1	Trollebon päiväkodin asiakkaat.....	8
2.2	Kotihoidon ja omaishoidon asiakkaat.....	8
2.3	HyvinvointiTV-hanke.....	9
3	Tavoitteet ja arviointikeinot	10
4	Virtuaalipalvelut ja niiden käyttöönotto	12
4.1	HyvinvointiTV-toimintaa ja muita virtuaalipalveluita	13
4.1	Uudenlaisen teknologian käyttöönotto työvälineeksi	14
5	Ikäpolvien välistä toimintaa	16
5.1	Varhaiskasvatuksen ja vanhustyön periaatteita	16
5.2	Ikäpolvien välisen yhteistyön merkityksiä	17
5.3	Ajankohtaisia ikäpolvien välisiä hankkeita	20
5.4	Osallisuuden määrittelyä	21
5.5	Ohjaaja osallisuuden tukijana	23
6	Toiminnan suunnittelu ja kuvaus	25
6.1	Toiminnan suunnittelu	25
6.2	Toiminnan kuvaus	26
6.2.1	Tutustumista ja piirustuksen piirtäminen vanhuksille.	27
6.2.2	Rooliasut, kahvitarjoilu ja vanhoista esineistä juttelua.....	29
6.2.3	Vanhojen esineiden ja lelujen esittelyä.....	31
6.2.4	Pääsiäinen, virpomisoksien tekeminen ja virpominen vanhuksille	32
7	Arviointi	33
7.1	Vanhusten palaute toiminnasta.....	33
7.2	Työntekijöiden arviointi osallisuudesta ja vuorovaikutuksesta	35
7.3	Toimialat ylittävän yhteistyön arviointi.....	38
7.4	Oman osaamisen kehittyminen	42
7.5	Opinnäytetyön tavoitteiden arviointi.....	45
8	Pohdinta.....	46
	Lähteet	52
	Kuvat	55
	Liitteet.....	56

1 Johdanto

Väestö ikääntyy ja hyvinvointipalveluiden tarve lisääntyy tulevaisuudessa. Samaan aikaan uusi teknologia kehittyy ja tuo palveluita kotiin. Voidaan olla melko varmoja, että tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen ja merkitys korostuvat entisestään ja saavat uusia muotoja palveluiden tuottamisessa. HyvinvointiTV-hankekokonaisuus on yksi erinomainen esimerkki, jossa on onnistuttu hyödyntämään menneillä olevia kehitystrendejä. Hankekokonaisuus lisää ikääntyvän toimintakykyä, kotona asumisen turvallisuutta sekä mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen. (Lehto 2008:14.)

HyvinvointiTV on kaksisuuntainen interaktiivinen TV. Sen välityksellä lähetetään osallistumista tukevia ja interaktiivisia online-ohjelmia. HyvinvointiTV mahdollistaa tutkimukseen perustuvan uudenlaisen teknologiaa soveltavan ohjelmatuotannon. HyvinvointiTV on kehitetty tukemaan ikääntyneen ja hänen läheisensä selviytymistä kotona. (Lehto 2008:25.)

Teknologian kehitys mahdollistaa uusien palveluiden ja innovaatioiden syntymistä hyvinvointialalle. Euroopan unioni on rahoittanut useita tutkimus- ja kehittämishankkeita, joiden päämääränä on tukea ja kehittää uusia digitaalisia palveluita. Kehittämistyön pyrkimyksenä on löytää ratkaisuja ja vastauksia olemassa oleviin haasteisiin, kuten kroonisiin sairauksiin, väestön ikääntymiseen, terveydenhuollon henkilöstön puutteen ja julkisen talouden tuomiin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Hyvinvointiteknologian tutkimisen ja kehittämisen tavoitteena on toimintakyvyn turvaaminen ja sen heikkenemisen ennaltaehkäisy sekä hyvinvointipalvelujen kohdentaminen ja tehostaminen. (Lehto & Leskelä 2011:16.)

Toiminnallisen opinnäytetyöni tutkimisen ja kehittämisen kohde oli ikäpolvien välisen yhteistyön rakentaminen HyvinvointiTV:n välityksellä. Tavoitteena oli HyvinvointiTV-toiminnan käynnistäminen Trollebon päiväkodin sekä Koivukylän vanhustenkeskuksen välille. Pyrkimyksenä oli vahvistaa yhteistyötä vanhustyön ja varhaiskasvatuksen välillä. Opinnäytetyössäni kartoitin päiväkodin ja vanhustenkeskuksen välisen yhteistyön haasteita ja mahdollisuuksia. Pysin perehdyttämään ja sitouttamaan yhden tai useamman päiväkodin työntekijän vanhustenkeskuksen HyvinvointiTV-toimintaan, jotta lasten ja vanhusten yhteisen toiminnan jatkuminen olisi taattu.

Opinnäytetyöni liittyy Laurea-ammattikorkeakoulu Oy:n Tikkurilan yksikön sekä Vantaan kaupungin vanhus- ja vammaispalvelujen Koivukylän vanhustenkeskuksen yhteiseen HyvinvointiTV-hankkeeseen. Hankkeessa on tavoitteena hyvinvointipalvelujen kehittäminen ja tuottaminen. Yhteistyötä tehdään Laurean henkilökunnan ja opiskelijoiden sekä Vantaan vanhus- ja vammaispalvelujen henkilöstön ja asiakkaiden kanssa. Hankkeessa tavoitteena on tuottaa ja

kehittää aktivoivaa ja osallistavaa toimintaa kotihoidon asiakkaille. (Laurea Tikkurilan ja Koivukylän vanhustenkeskuksen HyvinvointiTV yhteistyösopimus 2012.)

Valitsin opinnäytetyöni aiheen, koska olen kiinnostunut videoneuvotteluperiaatteella toimivista hankkeista ja niiden mahdollisuuksista palvelujärjestelmässä tulevaisuudessa. Koen videoneuvottelulaitteen kautta työskentelyn luontevaksi ja antoisaksi työvälineeksi sosionomin työssä. Esitin aiheen ja kehittämisideani HyvinvointiTV-kokouksessa hankkeen alkuvaiheessa, vanhustenkeskuksen työntekijät ja edustajat näkivät idealle olevan tilausta. Läheinen päiväkotikoti innostui ja halusi lähteä mukaan kehittämään yhteistyötä vanhustenkeskuksen kanssa.

Opinnäytetyön kehittämistarve nousi omasta kokemuksestani. Olen toiminut VIRTU-hankkeessa, jossa tuettiin ikääntyneiden vuorovaikutusta ja toimintakykyä videoneuvottelulaitteen välityksellä. Hankkeessa puhuttiin toimialat ylittävän yhteistyön merkityksestä, mutta käytännön toteutus oli kokemukseni mukaan vähäistä eikä siitä ole muodostunut vakiintunutta toimintaa. Koin hankkeessa toimiessani, että on tarvetta kehittää virtuaalista lähetystoimintaa eri ikäpolvien väliseen yhteistyöhön. Lapset ja vanhuksot jakavat toisilleen arvokasta tietoa ja taitoa sekä hyötyvät monella tapaa yhteisestä toiminnasta.

Teoreettisina lähtökohtina opinnäytetyössäni kuvaan virtuaalipalveluita ja niiden käyttöönottoa, ikäpolvien välistä toimintaa sekä osallisuutta. Ikäpolvien välinen yhteistyö sekä lasten ja vanhusten välinen vuorovaikutus ja osallisuus painottuvat työssäni. Lisäksi esittelen työssäni ajankohtaisia hankkeita teoriaosuuteen liittyen.

2 Toimintaympäristöt

Opinnäytetyöni toteutin HyvinvointiTV-hankkeessa, jossa yhdistin lasten ja vanhusten keskinäistä toimintaa. Toiminta toteutettiin HyvinvointiTV:n välityksellä Koivukylän vanhustenkeskuksesta sijaitsevasta avoimen päivätoiminnan tilasta, jossa ohjasin Trollebon päiväkodin lapsiryhmän ja kotona asuvien vanhusten keskinäisen toiminnan. Toimintaympäristöinä kuvasin Trollebon päiväkotia ja lapsiryhmää, kotihoidon ja omaishoidon asiakkaita, Koivukylän vanhustenkeskusta sekä HyvinvointiTV-hanketta.

Kahden ryhmän välinen ohjaaminen toiminnassa toteutuivat niin, että ohjasin fyysisesti lasten toimintaa studiolla ja vanhusten ryhmää etäohjauksena HyvinvointiTV:n välityksellä. Yhteinen toiminta toteutui HyvinvointiTV:n välityksellä. Toimintaan osallistuvilla vanhuksilla on kotonaan kosketusnäytöllinen tietokone, jolla he voivat osallistua yhteiseen toimintaan.

2.1 Trollebon päiväkodin asiakkaat

Trollebon ruotsinkielinen päiväkotitoiminta aloitti toimintansa elokuussa 2009. Päiväkodissa on neljä ruotsinkielistä lapsiryhmää. Mumintrollen- ja Hattifnattarna -ryhmät ovat 1-3-vuotiaille lapsille. Mymlorna -ryhmä 2-4-vuotiaille lapsille. Hemulerna -ryhmässä on 4-5-vuotiaita lapsia. Päiväkodin yhtenä tärkeimpänä tavoitteena on tukea lapsen tunne-elämän kehitystä turvallisessa ja läheisessä omahoitajasuhteessa. Lapset on jaettu ryhmiin iän mukaan ja toiminta toteutetaan pienryhmissä. Tämän koetaan antavan henkilöstölle paremmat mahdollisuudet yksilöllisten tarpeiden ja temperamentin huomioimiseen. (Vanda 2013.)

Lapsille annetaan riittävät mahdollisuudet itse valitsemaansa vapaaseen leikkiin. Aikuiset toimivat esimerkkeinä lapsille ja kannustavat heitä käyttämään aktiivisesti ruotsin kieltä. Lapset tarvitsevat hyvän kielitaidon selviytyäkseen koulussa. (Vanda 2013.) HyvinvointiTV-toimintaan osallistuva lapsiryhmä koostui viidestä 4-5-vuotiaasta lapsesta, joista kolme oli tyttöä ja kaksi poikaa. Päiväkodin työntekijät valitsivat toimintaan osallistuvat lapset.

2.2 Kotihoidon ja omaishoidon asiakkaat

Kotoa HyvinvointiTV-toimintaan osallistuvat vanhuksot olivat kotihoidon ja omaishoidon asiakkaita. Lähetyskotiin osallistui yhteensä neljä kotihoidon ja omaishoidon asiakasta. Asiakasmäärä vaihteli eri lähetyksissä.

Kotihoidon asiakkaita ovat vanhuksot, vammaiset, pitkäaikaissairaat sekä muut kotona asuvat, jotka tarvitsevat asumisessa tukea. Kun kuntalainen ei enää itse eikä läheisenkään tukemana pärjää kotona, kotihoidon tavoitteena on tukea hänen asumistaan. Kotona asumista tuetaan tarvittaessa mahdollisimman pitkään ja omaisen tai asiakkaan kanssa sovittuna. Kotihoitoa annetaan tarpeen mukaan jatkuvana tai tilapäisenä palveluna. Kotihoito kuuluu osaksi vanhusten avopalveluita. (Palvelurakenteen kehittämissuunnitelma 2010:20,23.)

Kotihoito tukee omassa kodissa asumista ohjauksen, neuvonnan, hoidon sekä kuntoutuksen avulla. Asiakkaille tehdään yksilöllinen palvelu-, hoito- ja kuntoutussuunnitelma. Suunnitelmassa sovitaan annettavista kotihoidon palveluista. Palveluita voi olla muun muassa kotona selviytymisen arviointi ja asiakkaan kuntoutuksen, itsenäisyyden, omatoimisuuden ja toimintakyvyn tukeminen. (Vantaa 2013a.)

Omaishoidon tukea voidaan myöntää kunnassa määrärahojen puitteissa lyhyt- tai pitkäaikaiseen hoidontarpeeseen. Tukea myönnetään, jos henkilö tarvitsee sairauden, alentuneen toimintakyvyn, vamman tai jonkin muun syyn vuoksi kotioloissa huolenpitoa ja hoitoa. Hoidettavan omaisen tai hänelle läheisen henkilön tulee olla valmis ottamaan vastuu huolenpidosta ja

hoidosta tarpeellisten palveluiden avulla. Hoitajan toimintakyky ja terveys tulee vastata omaishoidon vaatimuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013.)

Lisäksi omaishoidon tulee olla yhdessä tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa hoidettavan terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden kannalta riittävää. Arvioitaessa tuen myöntämistä, tuen tulee olla omaishoidettavan edun mukaista. Lisäksi hoidettavan kodin tulee olla terveydellisiltä ja muiltakin olosuhteilta siellä annettavalle omaishoidolle sopiva. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013.)

2.3 HyvinvointiTV-hanke

HyvinvointiTV-hanke, jossa toteutin opinnäytetyöni, on osa suurempaa Vantaan kaupungin Sosiaali- ja terveystoimen etähoitojärjestelmän pilottiprojektia vuosina 2012-2014. Kohde-ryhminä ovat Koivukylän omaishoitoperheet, Koivukylän alueen kotihoito, Hakopolun tuetun asumisen yksikkö ja Koivukylän vanhustenkeskus. Etähoitojärjestelmän pilottiprojektin tarkoituksena on saada vanhusten ja kehitysvammaisten käytettäväksi ratkaisu, jonka avulla toteutetaan videoneuvottelun kautta tapahtuvaa kommunikointia niin ryhmissä kuin yksin toteutettuna. (Etähoitojärjestelmän pilottiprojektisuunnitelma 2012:3-5.)

Opinnäytetyöni toiminta toteutui Koivukylän vanhustenkeskuksen lähetysstudiolla. Vantaan Koivukylän vanhustenkeskus on aloittanut toimintansa kesällä 2011. Keskuksessa on 60 asunon palvelutalo, 24-paikkainen tehostettua asumispalvelua tarjoava ryhmäkoti sekä liikuntauimonitoimitila, kuntosali ja tilat avoimeen päivätoimintaan. Koivukylän vanhustenkeskus tukee vanhusten kotona asumista ja toimintakykyä. (Vantaa 2013b.) Koivukylän vanhustenkeskuksessa tarkoituksena on lähetystarjonnalla aktivoida henkilöitä, jotka eivät muuten osallistu vanhustenkeskuksen toimintaan. Lisäksi järjestelmän avulla on tavoitteena tukea omaisia osallistumaan asiakkaan hoitoon ja tiiviimpään yhteydenpitoon. (Etähoitojärjestelmän pilottiprojektisuunnitelma 2012:3-5.)

Vantaan kaupungin Sosiaali- ja terveystoimen tavoitteena on etähoitojärjestelmän avulla löytää kustannustehokkaita ja uusia toimintamalleja. Kotihoidon tarkoituksena on asiakkaiden nopeampi toipuminen sairaalasta ja pitkäaikaisempi itsenäinen selviytyminen. Kotihoidon toisena tarkoituksena on korvata laitteen avulla kotikäyntejä, tarkastuskäyntejä ja soittaa varmistuspuheluita kotihoidon asiakkaille. Omaishoidossa järjestelmää hyödynnetään ryhmätilanteiden kautta virkistäytymiseen sekä jaksamisen tukemiseen. Tavoitteena on antaa omaishoitoperheille videoneuvottelupalveluun perustuvan järjestelmän avulla tukea ja tätä kautta heidän on mahdollisuus selvitä paremmin arjestaan. (Etähoitojärjestelmän pilottiprojektisuunnitelma 2012:3-5.)

Sosiaali- ja terveystoimi vastaa asiakkaiden ja käyttäjien opastamisesta ja kouluttamisesta laitteiden tehokkaassa hyödyntämisessä. Videra Oy vastaa etähoitojärjestelmän asennuksista, teknisestä toimivuudesta ja henkilökunnan koulutuksista. Laurea tekee tutkimuksen toiminnan vaikuttavuudesta sekä vastaa omalta osaltaan ohjelman sisällön tuotannosta. (Etähoitojärjestelmän pilottiprojektisuunnitelma 2012:3-5.) Vantaan kaupungin vanhus- ja vammaispalvelulla on vastuu tarvittavien asiakkaiden valinnasta sekä perehdytyksestä HyvinvointiTV:n käytössä (HyvinvointiTV Yhteistyösopimus 2012).

3 Tavoitteet ja arviointikeinot

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ammatillisessa kentässä käytännön työn opastaminen, ohjeistaminen, toiminnan järjeistäminen tai järjestäminen. Se voi olla ammatilliseen käytäntöön suunnattu opastus, ohjeistus tai ohje tai jonkin tapahtuman toteuttaminen. Toiminnallisen opinnäytetyön tulisi olla käytännönläheinen, työelämälähtöinen ja toteutettu tutkimuksellisella asenteella. Lisäksi sen tulisi olla riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. (Vilkkä & Airaksinen 2003:9-10.) Opinnäytetyöni koostuu useista edellä mainituista elementeistä. Toiminnan käynnistäminen, järjestäminen ja kokemusten kartuttaminen painottuvat opinnäytetyössäni.

Kehittämisen prosessin ja toiminnallisen ryhmän sisältävässä opinnäytetyössä pyritään tiettyihin tavoitteisiin, tietyn toiminnan kautta ja toiminta määrittyy tavoitteiden mukaan. Olennaista toiminnallisessa opinnäytetyössä on tavoitteiden määrittely. Tavoitteita olisi hyvä olla eritasoisia ja niiden tulisi olla konkreettisia ja helposti mitattavissa. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu oleellisesti toiminnallinen prosessi ja sen kuvaaminen. (Rantanen 2013.)

Opinnäytetyöni tavoitteena oli HyvinvointiTV-toiminnan käynnistäminen päiväkodin sekä Koiraväylän vanhustenkeskuksen välille. Pyrkimyksenä oli vahvistaa toimialat ylittävää yhteistyötä. Tavoitteen arviointi toteutettiin prosessin arvioimisella hankepäiväkirjan avulla ja yhteisen arviointikeskustelun järjestämisellä opinnäytetyössäni mukana olleille molempien toimialojen työntekijöille. Arviointikeskustelu toteutettiin SWOT-analyysin kautta.

SWOT-analyysiä käytetään usein menetelmänä strategisessa suunnittelussa. Menetelmää voidaan käyttää esimerkiksi arvioidessa jonkin idean hyötyjä. SWOT-analyysi perustuu nelikenttään, johon listataan yhteistyön mahdollisuuksia, vahvuuksia, uhkia ja heikkouksia. SWOT-analyysissä heikkoudet ja vahvuudet ovat sisäisiä eli arvioitavasta ideasta tai organisaatiosta lähtöisin. Mahdollisuuksien ajatellaan tulevan ulkomaailmasta käsin ja uhkien taas lähitulevaisuudessa näkyviä ongelmia. SWOT-menetelmän etuna on sen helppokäyttöisyys ja resurssien vähäisyys. Haasteena menetelmässä on sen hyödynnettävyys, sillä menetelmä nostaa esiin yleis-

sellä tasolla olevia asioita, joiden yhteys käytännönelämään voi jäädä löyhäksi. (Ok-opintokeskus 2013).

Arviointikeskusteluun osallistui opinnäytetyössäni mukana olleita päiväkodin sekä vanhustenkeskuksen työntekijöitä. Vanhustenkeskuksesta keskusteluun osallistuivat avoimen päivätoiminnan toiminnan ohjaaja, päiväkodilta päiväkodin työntekijän sekä päiväkodinjohtaja. Arviointikeskustelun ja SWOT-analyysillä kartoitettiin päiväkodin ja vanhustenkeskuksen yhteistyön vahvuuksia ja heikkouksia työntekijöiden näkökulmasta. SWOT-analyysi toimi yhteistyön kehittämisen pohjana.

Toiminnan tavoitteena oli kehittää ikäpolvien välistä yhteistä toimintaa. Pyrkimyksenä oli toteuttaa neljä lasten ja vanhusten yhteistä toimintakertaa. Toimintakerroilla kokeiltiin erilaisia vuorovaikutteisia ja osallisuutta tukevia toimintamuotoja HyvinvointiTV:n välityksellä. Toimintaa arvioitiin havainnoimalla lasten ja vanhusten keskinäistä vuorovaikutusta sekä osallisuuden toteutumista (Liite 3.). Työntekijät kirjasivat havainnot toimintakertojen aikana ja kaikessa arvioinnissa hyödynnettiin videokuvaa toiminnasta. Lisäksi kysyttiin palautetta molemmilta asiakasryhmiltä jokaisen toimintakerran jälkeen. Kaikkien neljän toimintakerran jälkeen vanhuksille järjestettiin palautekeskustelu HyvinvointiTV:n välityksellä (Liite 4.).

Palautekeskustelussa kartoitettiin, miten vanukset kokivat ikäpolvien välisen yhteisen toiminnan, mitä yhteinen toiminta heille antoi ja mitä he toivovat jatkossa tulevalta toiminnalta. Palautekeskustelussa jaettiin päiväkodin työntekijän kanssa mahdollisia lasten kommentteja yhteisestä toiminnasta toimintakertojen välissä.

Oma tavoitteeni oli syventää osaamistani HyvinvointiTV-toiminnassa. Lasten ohjaus HyvinvointiTV-toiminnassa, kahden ryhmän toiminnan suunnittelu ja ohjaus sekä ikäpolvien välisen yhteistyön toteutuminen olivat uusia kehittämisalueita minulle. Arvioin tavoitteen toteutumista hankepäiväkirjan ja videoinnin avulla. Kaikkien tavoitteiden arvioinneissa ja etenkin oman osaamisen arvioinnin kannalta hyödynsin toiminnasta otettua videokuvaa.

Arviointi on osana toiminnallista opinnäytetyötä. Suunnitteluorientoituneessa arvioinnissa painottuvat tavoitteet, toiminta ja arviointi. Siinä arvioidaan toteutuiko suunnitelma ja tavoitteet. Arviointi toteutetaan pääasiassa projektin lopulla. Prosessorientoituneessa arvioinnissa taas painotetaan palautteen mukaista suuntaa prosessille. Siinä tehdään palaute ja itsearviointi jokaisen toimintakerran jälkeen. Arviointi on prosessorientoituneessa näkökulmassa kiinteä osa prosessin ohjaamista ja se kestää koko prosessin ajan. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät usein molemmat edellä mainitut arviointitavat. (Rantanen 2013.)

Suunnitteluorientoitunut ja prosessorientoitunut arviointi yhdistyivät työssäni. Toiminta oli kiinteä osa opinnäytetyötäni, jossa painottuivat tavoitteet ja niiden arviointi yhdessä työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa. Arviointi painottui projektin loppupuolelle. Kehitin toimintaa prosessin mukaisesti jokaisen toimintakerran jälkeen asiakkaiden ja työntekijöiden palautteiden pohjalta. Suunta toiminnalle määräytyi palautteiden mukaan.

Kuva 1: Yhteenveto tavoitteista ja arvioinneista

Tavoite	Toteutus	Arviointi
1. HyvinvointiTV-toiminnan käynnistäminen (toimialojen yhteistyö)	<ul style="list-style-type: none"> • Palaverit • Asiakkaisiin tutustuminen • Työntekijöiden perehdytys 	<ul style="list-style-type: none"> • Palautekeskustelu • Hankepäiväkirja
2. Ikäpolvien välinen yhteistyö	<ul style="list-style-type: none"> • Neljä lasten ja vanhusten yhteistä toimintakertaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Strukturoitu haastattelulomake • Palaute asiakasryhmiltä • Vanhusten palautekeskustelu
3. Oman osaamisen kehittäminen HyvinvointiTV-toiminnassa	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten ohjaus • Kahden ryhmän ohjaus • Ikäpolvien välisen yhteistyön toteuttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Hankepäiväkirja • Videokuva

4 Virtuaalipalvelut ja niiden käyttöönotto

Tuon seuraavassa osiossa esille HyvinvointiTV-toiminnan kehittämistyötä ja uuden teknologian käyttöön ottoon liittyviä asioita. HyvinvointiTV:n kehittämistyössä kuvaan erilaisia hankkeita ja tuon esille kokemukseni videoneuvotteluperiaatteella toimivasta hankkeesta. Teknologian käyttöönottoon liittyvissä asioissa erittelen kahden samantyyppisen teknologisen ratkaisun pohjalta tärkeitä seikkoja, mitkä tulee huomioida uuden teknologian käyttöönotossa.

4.1 HyvinvointiTV-toimintaa ja muita virtuaalipalveluita

Laurea Well Life Center, Espoon kaupunki sekä TDC Song Oy kehittivät kaksisuuntaisen interaktiivisen HyvinvointiTV:n vuonna 2005. HyvinvointiTV:n sisällön tuotantoa ja teknologiaa on kehitetty ja laajennettu yhteistyössä muun muassa Espoon ja Vantaan kaupunkien sosiaali- ja terveystoimen eri hankkeiden sekä Well Life Centerin yhteistyökumppaneiden kanssa. HyvinvointiTV:ssä toteutettavat ohjelmien sisällöt suunnitellaan asiakasvetoisesti ja kerätyn palautteen mukaan. Proaktiivisen toiminnan tavoitteena on kehittää ja tuottaa uusia teknologisia ja sosiaalisia palveluinnovaatioita. (Lehto 2008:25-26.)

KOTIIN-hankkeessa (2006-2008) oli tarkoitus kehittää ja tuottaa interaktiivista ohjelmatuotantoa HyvinvointiTV:n välityksellä. Ohjelmatuotantoa kehitettiin palvelutaloissa ja kotona asuville henkilöille. KOTIIN-hankkeessa toimijoina olivat Laurea-ammattikorkeakoulu ja Vantaan kaupungin vanhuspalvelut. Raportin mukaan kotihoidon asiakkaat toimivat hankkeessa keskeisessä roolissa kehittäjinä. He toimivat kehittäjinä koko palvelukonseptissa sekä yksittäisessä ohjelmatuotannossa. Projektin merkittävimmiksi tuloksiksi luokiteltiin sairauden tai vanhuuden vuoksi kotiin sidottujen henkilöiden sosiaalisen osallisuuden edistäminen. HyvinvointiTV-hankekokonaisuutta käytettiin EU komission valmistelutyössä esimerkkinä siitä, miten ikään-tyneiden sosiaalisuutta voidaan edistää. (Lehto 2008:7-18.)

Turvallinen Koti- hankkeen (2008-2011) tarkoituksena oli kehittää, tuottaa, tutkia ja arvioida eHyvinvointipalveluja. Palveluja tutkittiin eri asiakasryhmien terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä kotona selviytymiseksi ja kuntoutumisen tukemiseksi. eHyvinvointipalveluja ja interaktiivista ohjelmasisältöä tuotettiin HyvinvointiTV®:n välityksellä. Tavoitteena oli tuottaa hyvinvointia ja arkea tukevia, ennaltaehkäiseviä virtuaalisia palveluita asiakkaiden koteihin ja osallistaviin ryhmätoimintoihin. Tutkimuksellisenä lähtökohtana olivat käyttäjälähtöiset menetelmät ja toimintatutkimus. Hankkeen tuloksena tuotettiin asiakaslähtöinen HyvinvointiTV:n käsitteellinen malli. Mallin rakenteena ovat sisältö, menetelmät, edistävät ja estävät tekijät sekä HyvinvointiTV:n merkityksellisyys. Osallisuus, vuorovaikutus ja voimaantuminen ovat mallissa keskeiset käsitteet. (Lehto & Leskelä 2011:4-5.)

Työskentelin videoneuvottelu-periaatteella toimivassa ikäihmisten toimintakykyä tukevassa VIRTU- hankkeessa 2012 vuoden aikana. VIRTU-hanke antoi laajan ja kattavan näkemyksen siitä, mitä se voi tarjota asiakkailleen sekä siinä toimiville työntekijöille. *Virtual Elderly Care Services on the Baltic Islands eli VIRTU* toteutettiin vuosina 2010-2013. Hankkeessa kehitettiin vuorovaikutteisen VIRTU-kanavan käyttöä yhdessä ammattikorkeakoulujen, ikäihmisten ja kuntien kanssa. Kohderyhminä projektissa olivat ensisijaisesti Suomen, Viron saaristoalueiden ja Ahvenanmaan saaristoalueiden ikäihmiset, kuntien sosiaali- ja terveystoimien työntekijöitä, kuten kotihoidon henkilöstöä. Lisäksi projektissa oli mukana kolmannen sektorin toimi-

joita sekä paikallisia yhdistyksiä, sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita, ikäihmisten omaisia, kuntapäättäjiä sekä teknologiatoimittajia. (VIRTU 2011.)

Tavoitteena projektissa oli tukea sosiaalista vuorovaikutusta sekä saaristossa asuvien ikäihmisten kotona asumista. Lisäksi tavoitteena oli lisätä ikäihmisten asumisen turvallisuutta ja parantaa heidän elämänlaatuaan. Laajempaan tavoitteeseen hankkeessa oli luoda saaristoihin toimiva sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelumalli, jossa hyödynnetään virtuaalista teknologiaa. Palvelumallin tehtävänä ei ollut korvata olemassa olevia palveluita, vaan täydentää ja tukea niitä. Palvelumallin oli tarkoitus hyödyttää sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöitä sekä ikääntyneitä. Projektissa pyrittiin hyödyntämään yhteistyötä yli sektorirajojen. (VIRTU 2011.)

Suomessa, Virossa ja Ahvenanmaalla interaktiivinen lähetystoiminnan sisältö koostui fyysisistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä ylläpitävistä ohjelmista. Tietopainotteisia ja terveyttä ja hyvinvointia ylläpitäviä sisältöjä toteutettiin. Hankkeen aikana tuotettiin yhteensä 1790 interaktiivista lähetystä. Lähetykset toteutuivat Suomessa pääasiassa sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden toteuttamina. Tärkein saavutus hankkeessa oli se, että mukana olevat kunnat ovat tunnistaneeet vuorovaikutteisten etäpalveluiden hyödyt osana vanhuspalveluita. Yhteinen tahtotila löydettiin johdon, kuntien ja työntekijöiden välille. Suomesta mukana olevat kunnat tulevat jatkamaan palvelua eri tavoin hankkeen päätyttyä. (Tuominen 2013:16.)

4.1 Uudenlaisen teknologian käyttöönotto työvälineeksi

Seuraavaksi tuon esille kahden teknologisen ratkaisun käyttöönottoon vaikuttavia seikkoja työntekijöiden keskuudessa. Näihin liittyen voidaan ajatella työntekijöiden perehdyttämisen olevan merkityksellistä uuden teknologian käyttöönotossa. HyvinvointiTV-teknologiankin käyttöönottoon liittyy erilaisia vaiheita.

Vuononvirran ym. (2009) artikkelin *Terveyskeskustyöntekijöiden kokemuksia etäterveydenhuollon käyttöönotosta* mukaan etäterveydenhuollon käyttöönottoon vaikuttavat sosiaaliseen järjestelmään ja työntekijöihin vaikuttavat tekijät ja toimintamallin ominaisuudet. Keskeisimpinä tekijöinä mainittiin etäterveydenhuollon käytön helppous, siihen liittyvät hyödyt sekä työntekijän ominaisuudet. Lisäksi käyttöönottoon vaikuttavina tekijöinä mainittiin hankkeen ja organisaation toiminta sekä toimintamallin soveltuvuus. (Vuononvirta ym. 2009: 272.)

Videoneuvotteluun perustuva etäterveydenhuollon käyttöönotto nähdään yleisesti hyödyllisenä, mutta sen käytön vakiinnuttaminen ei tapahdu helposti. Työntekijöiden hyväksyntä ja osallistuminen käyttöönottoprosessiin on onnistuneessa käyttöönotossa keskeinen tekijä.

Työntekijöiden lisäksi myös organisaation ja ympäristöön liittyvillä tekijöillä on merkitystä. (Vuononvirta ym. 2009:273.)

Vuononvirta ym. (2009) ovat koonneet tutkimustuloksia teknologian käyttöönottoon vaikuttavista seikoista. Tutkimusten mukaan yleisimpiä käyttöönottoon liittyviä tekijöitä olivat havaittu tai odotettu hyöty ja käytön monimutkaisuus tai helppous sekä soveltuvuuteen vaikuttavat tekijät. Lisäksi tutkimuksissa mainittiin työntekijöiden asenteet, kokemukset käytöstä sekä hankkeiden toimenpanoon ja organisaatiokontekstiin liittyvät seikat. (Vuononvirta ym. 2009:273.)

Jokela (2013) on pohtinut artikkelissaan *Engagement of the elderly care workers in distance services*, että uudenlaisen työmenetelmän käyttöönotto vaatii panostusta niin toiminnan juurruttamisen varmistamisessa kuin alkuvaiheen käytön opettelussa. Artikkelin mukaan pysyvän työkäytännön muutos saadaan aikaan, kun henkilöstö perehdytetään ja tehdään paljon töitä. Pääasiassa työllä tarkoitetaan ennakkoluulojen voittamista. Käyttökohteiden kehittäminen, toiminnan suunnittelu sekä huonojen ja hyvien puolien avoin pohdinta edistävät hyvinvointiteknologian juurtumista työvälineeksi arkeen. (Jokela 2013:183.)

Jokelan (2013) mukaan hankalin ja tärkein vaihe uusien työkäytäntöjen omaksumisessa on innovatiivisten ratkaisujen käyttöönoton vaihe. Jokela painottaa, että helppokäyttöisestä ja hyvästä teknologiasta ei ole lainkaan hyötyä, ellei sitä käytetä tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Teknologian käyttöön sitoutuminen ja teknologian omaksuminen ovat keskeisessä osassa muutosprosessia, jonka henkilökunta väistämättä käy läpi uuden teknologian omaksumisessa. Lisäksi henkilökunnalle pitää antaa mahdollisuuksia ja tarpeeksi aikaa oman oppimisensa arvioimiseen sekä uuden oppimiseen. Esimiestasolta vaaditaan vankkaa tukea sekä perusteellista valmistautumista, kun kyseessä on muutos kohti uudenlaista työtapaa. (Jokela 2013:184.)

Uuden teknologian ja innovatiivisten menetelmien käyttöönottoon liittyy kolme vaihetta. Ensimmäiseen vaiheeseen sisältyvät hankittava teknologia ja organisaatioon liittyvät tekijät. Toinen vaihe koostuu orientoitumisprosessista, johon kuuluvat esimerkiksi käyttöönoton vastuhenkilöiden nimeäminen, henkilökunnan muutosvalmiuden selvittäminen, haasteiden miettiminen ja kehittäminen sekä uusien menetelmien ankkuroiminen toimintaan. Kolmantena vaiheena tulee käyttöönoton ja juurruttamisen vaihe. Tässä vaiheessa on hyvä etsiä hyötyjä jokaisen oman työn näkökulmasta, miettiä aikataulutusta, pitää tekninen perehdytys, toteuttaa sisäinen käyttöönotto ennen varsinaista käyttöönottoa, sopia säännöllisiä tapaamisia käytön suunnittelun ja jatkon suunnittelun varmistamiseksi sekä arvioida ja hylätä toimimattomia ratkaisuja. (Jokela 2013:189-191.)

5 Ikäpolvien välistä toimintaa

Ensimmäisessä aluvussa tuon esille varhaiskasvatuksen ja vanhustyön arvopohjaa ja periaatteita Vantaalla sekä valtakunnallisesti. Varhaiskasvatuksen ja vanhustyön yhtenevän arvopohjan mukaan voisi ajatella sektorit ylittävän yhteistyön toteutuvan. Lisäksi kirjoitan ikäpolvien välisen yhteistyön merkityksistä. Kuvaan kokeiluja ja tutkimuksia, joita on tehty lasten ja vanhusten keskinäisestä toiminnasta ja sen merkityksestä. Mainitsen yhteisen toiminnan haasteita. Lopuksi tuon esille muutamia ajankohtaisia ikäpolvien välisiä hankkeita ja kampanjoita.

Toisessa aluvussa kuvaan osallisuuden periaatteita. Tuon esille osallisuutta valtakunnallisesti sekä Vantaalla, ohjaajan roolista käsin sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta. Kuvaan tutkimuksissa ilmenneitä asioita lasten ja vanhusten välisistä vuorovaikutuskokeiluista. Ruoppila ym.(1999) kirjaan viittaa myös, vaikka se on yli kymmenen vuotta vanha, sillä koin siellä olevan tärkeää ja edelleen ajankohtaista tietoa opinnäytetyöni kannalta.

5.1 Varhaiskasvatuksen ja vanhustyön periaatteita

Valtakunnallista varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista ohjaavat varhaiskasvatuksen perusteet. Perusteet muodostavat valtakunnallisesti lasten kasvua, hyvinvointia ja oppimista edistävän kokonaisuuden. Näiden perusteiden tavoitteena ovat varhaiskasvatuksen yhdenvertainen toteutuminen, sisällöllisen kehittämisen ohjaus ja edellytysten luominen omalta osaltaan varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Varhaiskasvatus tekee verkostoyhteistyötä muun muassa terveys-, sosiaali-, opetus-, liikunta-, ja kulttuuritoimen kanssa. Yhteistyötä tehdessä periaatteista ja käytänteistä sovitaan kaikkien yhteistyökumppaneiden kesken. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:7.)

Varhaiskasvatus määritellään pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi. Sen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kehitystä, kasvua ja oppimista. Varhaiskasvatuksen arvopohja muodostuu lapsen oikeuksia määrittelevistä kansainvälisistä sopimuksista ja muista ohjaavista asiakirjoista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:11.)

Varhaiskasvatuksen arvot Vantaalla ovat innovatiivisuus, kestävä kehitys ja yhteisöllisyys. Innovatiivisuus tarkoittaa kykyä toimia suunnannäyttäjänä ja tuottaa uusia ja hyödyllisiä muutoksia sekä rohkeutta etsiä parempia tapoja järjestää kuntalaisten hyväksi palveluita. Yhteisöllisyys määritellään kuntalaisen aktiivisuuden ja osallisuuden edistämisenä, osallistumisena yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn. Kestävä kehitys arvona tarkoittaa sitä, että turvataan hyvät elinolosuhteet tuleville ja nykyisille sukupolville. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

*Viksun eli Vantaan ikääntymispoliittisen ohjelman ja toimeenpanosuunnitelman (2010) ta-
voitteena on antaa suuntaviivat palvelujen kehittämiseksi ja yhteistyölle huomioiden kaikki
toimijat. Eri toimijoita ovat kaupungin toimialat, yksityinen ja kolmas sektori sekä seurakunta
ja järjestöt. Yhteisen vastuun konkreettiseksi toteuttamiseksi muodostuu käytännössä erilai-
sia toimijaverkostoja. Tulevaisuuden haasteisiin Vantaalla pystytään vastaamaan, kun kyetään
tekemään oikeita ratkaisuja palvelujen järjestämisessä. Tärkeää on pystyä valitsemaan oikeat
yhteistyökumppanit ja palvelut sekä niiden järjestämistavat ja antaa tilaa innovaatioille.
Kaikkien tahojen saumatonta yhteistyötä ja yhteistä tahtotilaa tarvitaan Vantaalla ikäihmis-
ten hyvinvoinnin edistämiseksi. (Viksu - Ikääntymispoliittinen ohjelma ja toimeenpanosuunni-
telma 2010:8.)*

Kehitettäessä vanhusten palvelurakenteen sisältöä, Sosiaali- ja terveysministeriö painottaa
vanhusten itsenäisen selviytymisen vahvistamista, toimintakyvyn korostamista, esteettömän
ympäristön luomista, aktiivisen osallistumisen lisäämistä ja kansalaisen yhdenvertaista oikeut-
ta palveluissa. Ikäihmisten palvelujen laatusuositus kiteyttää valtakunnalliset linjaukset pai-
nottaen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, palvelutarpeen arviointia yksilökohtaisesti,
ensisijaista tukea ikäihmisten kotona asumiselle sekä ehkäisevää toimintaa. (Viksu -
Ikääntymispoliittinen ohjelma ja toimeenpanosuunnitelma 2010:11.)

*Viksu:ssa eli ikääntymispoliittisessa ohjelmassa ja toimeenpanosuunnitelmassa (2010) pyri-
tään siirtämään verkostoyhteistyö aiempaa laajemmalle ja intensiivisemmälle tasolle sekä
raja-aitoja pyritään ylittämään eri toimialojen välillä. Jatkossa peruspalvelujen on kuitenkin
tarkoitus toteutua toimialojen omana työnä. Ikääntymispoliittisen ohjelman työskentelyn läh-
tökohtana ovat Vantaan kaupungin arvot. Vantaan kaupungin arvoja ovat innovatiivisuus, kes-
tävä kehitys ja yhteisöllisyys. Lisäksi vanhustyön arvoja ovat läsnäolo, lämpö, koskettamien,
pysähtyminen, kuunteleminen ja välittäminen. Arvot ilmaisevat sen, mikä toiminnassa on tär-
keää ja mihin sillä pyritään. (Viksu -Ikääntymispoliittinen ohjelma ja toimeenpanosuunnitelma
2010:10,20.)*

5.2 Ikäpolvien välisen yhteistyön merkityksiä

Ikäpolvi ja sukupolvi -käsitteitä käytetään tutkimuksissa rinnakkain. Päädyin käyttämään
opinnäytetyössäni molempia käsitteitä. Sukupolvi viittaa enemmän sukulaissuhteisiin, kun
taas ikäpolvi viittaa suoraan ikäpolvien väliseen toimintaan. Tutkimuksista puhuttaessa käytän
tutkijan käyttämää käsitettä.

Tiedon hankinnassa tuli esille, että ikäpolvien välistä ajankohtaista tutkimusta on Suomessa
tehty vähän. Viitataan useaan otteeseen Ukkonen-Mikkolan (2011) tutkimukseen *Sukupolvien*

kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa, sillä siinä on ajankohtaista tutkimustietoa. Lisäksi se on lähes ainoa löytämäni tutkimus, joka käsitteli lasten ja vanhusten välistä yhteistyötä. Lasten ja vanhusten yhteisestä toiminnasta HyvinvointiTV:n välityksellä ei löytynyt tutkimuksia.

Sukupolvi yksinkertaisimmillaan ja yleisimmillään voidaan määritellä niin, että se erottaa lapset, nuoret, aikuiset ja vanhukset toisistaan (Ukkonen-Mikkola 2011:23). Suvun näkökulmasta sukupolvet ovat jatkuva ketju, jossa siirtyy elämä aikuisilta lapsille ja taas heidän lapsilleen. Yhteiskunnallisena käsitteenä sukupolvi määritetään iän ja elämänkaaren mukaan ja sillä tarkoitetaan samanikäistä ikäpolvea. Tietty ikäryhmä muodostaa oman sukupolven samanlaisine elämäkokemuksineen. (Korhonen 2006:52-53.) Sukupolven sukulaissuhteen ja yhteiskunnallisen käsitteen eron merkitys on hyvä ymmärtää. Niissä on paljon samoja elementtejä, mutta myös eroavaisuuksia. Työssäni käsitellään yhteiskunnallista näkökulmaa.

Sukupolvien kohtaamisessa erityisesti lasten ja vanhusten kokemusten välillä ero on suuri. Talous, yhteiskunta, perhe, työ, vapaa-aika ja matkustaminen ovat vuosikymmenien aikana saaneet erilaisia merkityksiä ja muuttaneet muotoaan. Lisäksi kasvatusta ja lapsen asema ovat muuttuneet merkittävästi tarkasteltaessa näitä kahta eri sukupolvea. (Ukkonen-Mikkola 2011:23.) Kasvatuskulttuurin muutos on suuri ja siksi olen kiinnostunut erityisesti ikäpolvien kohtaamisesta. Kokemusteni mukaan uusien ja vanhojen tietojen ja taitojen jakaminen eri aikakausilta rikastuttaa molempia ikäpolvia.

Vanhusten ja lasten yhteinen toiminta ja institutionaalinen kohtaaminen eivät ole uusi asia. Kautta aikojen on tehty vierailuja päiväkodeilta läheisiin vanhusten palveluihin. Usein vierailuihin on liittynyt esityksiä tai lauluja. Lisäksi päiväkodilla on voinut olla omia mummoja ja pappoja, jotka ovat leiponeet yhdessä lasten kanssa, kertoneet entisajan perinteistä tai näyttäneet perinteisiä entisajan käsitöitä. Näiden lisäksi palvelujärjestelmämme on viime vuosikymmeninä kehittynyt uutta toimintaa, jossa vanhuksia ja lapset toimivat yhteisessä palvelukeskuksessa. (Ukkonen-Mikkola 2011: 37.)

Hohenthal-Antinin tutkimuksen (2009) mukaan kuullessaan aikaisemmista leikeistä ja elämäntavoista, lapset voivat saada sukupolvien ketjussa kiinnekohtia. Iäkkäät siirtävät elämäntavojensa nuoremmille sukupolville muistellessaan omaa elämäänsä. Vuoropuhelu, iäkkäiden elämäntavojen ja hiljaisen tiedon siirtyminen eteenpäin mahdollistuu, kun tarjotaan erilaisia kohtaamispaikkoja sukupolvien välille. (Hohenthal-Antin 2009:102-103.)

Ukkonen-Mikkola on koonnut keskeisiä tutkimustuloksia lasten ja vanhusten yhteisestä toiminnasta 2000-luvulla. Seuraavissa kappaleissa tuon esille tutkimuksissa ilmenneitä asioita. Ukkonen-Mikkolan (2011) tutkimuksissa ilmeni, että vanhuksille lasten kohtaaminen on tarjonnut

mieluisista toimintaa. He ovat kokeneet iloa tavatessaan lapsia ja vanhukset ovat tunteneet itsensä tarpeelliseksi kohdatessaan lapsia. (Ukkonen-Mikkola 2011:39-40.)

Tutkimusten mukaan yhteinen toiminta on vähentänyt vanhuksilla eristyneisyyden tunnetta ja heidän itsetuntonsa on kehittynyt myönteiseen suuntaan ohjatessa ja saadessaan huolehtia lapsista. Lisäksi lasten kanssa toimiminen on luonut elämään tarkoituksen, jonka puolestaan on todettu johtavan terveempään vanhuuteen. Tällaisessa toimintamuodossa henkilökunta on puolestaan kokenut työnsä tarpeelliseksi ja nauttinut työn vaihtelevuudesta. Vanhemmat taas ovat suhtautuneet myönteisesti siihen, että lapset saavat tavata päivän aikana ikäänntyneitä. (Ukkonen-Mikkola 2011:39-40.)

Ukkonen-Mikkola tuo esille, että Tuula Dahlbom tutki vuonna 2000 Pro gradu-tutkimuksessaan Hankasalmissa sijaitsevan palvelukeskus Metsätähden vanhusten ja lasten vuorovaikutusta sekä yhteistä toimintaa. Nämä toimivat samassa rakennuksessa. Tulokset osoittivat että lasten kiinnittyminen omaan kulttuuriinsa vahvistui ja suhtautuminen erilaisuuteen lisääntyi. Iäkkäille yhteinen toiminta toi tarkoituksellisuutta ja iloa elämään. (Ukkonen-Mikkola 2011:38.)

Ukkonen-Mikkolan kokoamien tutkimusten pohjalta sukupolvien kohtaamisen on todettu edistävän lasten emotionaalista ja sosiaalista kehitystä. Tutkimuksissa ilmeni, että yhteinen toiminta antoi mahdollisuuden lapsille oppia kohtaamaan vanhukset yksilöinä. Lapset viihtyivät vanhusten seurassa ja kokivat olonsa turvalliseksi. Lisäksi yhteistyökyvyn, käytöstapojen ja tunteiden ilmaisun todettiin kehittyvän myönteiseen suuntaan. Tutkimuksissa ilmeni, että suunniteltaessa yhteistä toimintaa lapsille ja vanhuksille on tärkeää huomioida vuorovaikutuksellisen toiminnan olevan sellaista, jota molemmat ikäpolvet voivat toteuttaa. (Ukkonen-Mikkola 2011:39-40.)

Lapsilla ja vanhuksilla on monia mahdollisuuksia yhteisen toiminnan toteuttamiseen. Lapset ja vanhukset voivat yhdessä hoitaa puutarhaa, pelata pelejä, tanssia, piirtää, soittaa, leipoa ja laulaa, laittaa ruokaa, kuunnella ja lukea satuja ja harrastaa urheilua. Arvokkaiksi koetaan myös suunnittelemattomat spontaanit toiminnat ja vuorovaikutustilanteet. Tavoitteena toiminnassa on vanhusten ja lasten tasavertainen kohtaaminen. (Ukkonen-Mikkola 2011:38-39.)

Sukupolvien keskinäisellä vuorovaikutuksella on merkitystä iäkkäille. Se lisää yhteiskuntaan kuulumisen tunteita sekä elämän tarkoituksellisuutta. Lasten kanssa tehtävä toiminta tuo vaihtelua sekä toisenlaista sisältöä elämään. Ikäihmiset näkevät lapsissa elämän jatkumisen. Ikäihmisten elämäntyytyväisyyteen ja mielenterveyteen vaikuttaa myönteisesti se, että he saavat toimia vastuullisesti lasten kanssa. (Ruoppila ym. 1999:344.)

Ukkonen-Mikkolan tutkimuksessa haasteina yhteiselle toiminnalle todettiin se, että henkilökunnan tulee huomioida suunnittelussa vanhusten toimintakyky ja lasten kehitykselliset valmiudet ja ikä. Tällöin toiminnan suunnittelu vie paljon aikaa. Lisäksi osaamista tarvitaan sekä varhaiskasvatukseen, että vanhustyön osa-alueelta. Haasteena voi olla henkilökunnan motivaation puute ja hatara ymmärrys omasta roolistaan. Lisäksi lapsilla ja vanhuksilla voi olla erilaiset tarpeet toiminnan suhteen. Tutkimuksissa ilmeni, että lapset halusivat yhteisten hetkien perustuvan omiin toiveisiinsa ja vanukset kaipasivat enemmän tavoitteellista ja suunniteltua toimintaa. Lisäksi vanukset eivät aina olleet kiinnostuneita lasten kanssa yhteisestä toiminnasta ja heidän sitoutumisensa jäi vähäiseksi. (Ukkonen-Mikkola 2010:41.)

5.3 Ajankohtaisia ikäpolvien välisiä hankkeita

Vanhustyön keskusliitto toteutti kolmivuotisen *Elämäkulku ja ikäpolvet* kehittämis- ja tutkimushankkeen vuosina 2011-2013. Hanketta rahoitti Raha-automaattiyhdistys. Hankkeessa pohdittiin mahdollisuuksia kaventaa ikäryhmien välisiä kuiluja sekä ikäpolvien välisiä suhteita ja niiden jännitteitä. Tavoitteena oli edistää iäkkäiden osallisuutta ja psykososiaalista hyvinvointia lisäämällä ikäpolvien välistä vuorovaikutusta ja kanssakäymistä. (Valkonen 2011.)

Valkosen (2011) mukaan eri-ikäiset ihmiset ovat riippuvaisia toisistaan monella eri tapaa. Hankkeessa oli tavoitteena pohtia mistä ikäpolvien välille syntyy jännitteitä ja voidaanko kuiluja ikäryhmien välillä kaventaa. Tavoitteena oli erityisesti iäkkäiden kansalaisten psykososiaalisen hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen. Lisäksi pyrkimyksenä oli vähentää ikääntyneiden syrjäytymistä ja yksinäisyyttä tiivistämällä ja lisäämällä ikäpolvien välistä dialogia ja kanssakäymistä. (Valkonen 2013.)

Neljän polven treffit -kampanja oli osa *Elämäkulku ja ikäpolvet tutkimushanketta*. Kampanja innosti kansalaisia järjestämään kautta Suomen monentyyppistä ikäpolvitoimintaa vuonna 2012. Projektin johtajan Marja Saarenheimon mukaan yhdessä tekemiselle ja sukupolvien kohtaamiselle on selvä tilaus. Neljän polven illalliset, keskustelu-, kirjallisuus- ja musiikkitilaisuuksia sekä karnevaalit järjestettiin kampanjatiimin ja yhteistyökumppaneiden voimin. Eri puolilla Suomea musisoitiin, tanssittiin, tarinoitiin ja näyteltiin yhdessä. (Valkonen 2013.)

Kampanja sai monet ihmiset unohtamaan ikäerottelut ja ikärajat, tekemään yhdessä erilaisia asioita sekä tutustumaan toisiinsa. Kampanjan aikana havaittiin, että yhdessä tekeminen muuttaa tehokkaimmin asenteita myönteisiksi eri-ikäisten välillä. Alustavien keskustelujen mukaan järjestöpartnerit kokivat kampanjan ikäpolvia lähentävänä sekä saivat ideoita omaan toimintaansa ja kokivat toiminnan innostavana. Kampanjan johtajan Saarenheimon mukaan pystyttiin nostamaan sellaista ruohonjuuritason toimintaa esiin, joka muuten ei näkyisi. Suo-

malainen kampanja huomioitiin myös EU-tasolla. Euroopan parlamentti myönsi kampanjalle Euroopan kansalaisen palkinnon. (Valkonen 2013.)

Kampanjavuoden aikana järjestettiin eri ikäpolvien kohtaamisista kilpailu. Kilpailussa oli erilaisia sarjoja, kuten ruoka, kulttuuri, liikunta ja muu toiminta. Kannelmäen palvelutalon ja päiväkotin *Vanhaisen Säkätix -Yhdessä kivaa!* valittiin Neljän polven toimintasarjan ensimmäiselle sijalle. Päiväkoti ja palvelutalo ovat tehneet tiivistä yhteistyötä jo vuodesta 2009 lähtien. Päiväkodin ja palvelutalon yhteiseen toimintaan sisältyvät yhteislaulutuokiot, säännölliset kävelytempaukset, jokavuotiset olympialaiset, ulkoilupäivät, retket sekä erilaisiin juhliin liittyvät tapahtumat. (Valkonen 2013.)

Sukupolviset kumppanuudet -tutkimushankkeen (2010) mukaan viimeaikoina on todettu lasten eriarvoisuuden lisääntymisen ja syrjäytymisen kasvun herättävän julkisesti huolta siitä, riittääkö lapsille heitä ympäröivä hyvinvointiverkosto. Vastauksena huoleen on alettu muovaamaan totuttuja sukupolvisia suhteita ja käytäntöjä uudelleenlaisiksi. Lisäksi eri sukupolvia yhdistäviä uusia toimintamuotoja on syntymässä. (Suomen Akatemia 2010.)

Lapset ovat toimijoina *Sukupolviset kumppanuudet* -tutkimushankkeessa. Hanke toteutettiin Jyväskylän yliopistossa vuosina 2010-2013. Tarkoituksena oli tutkia vertailevasti uusia ja perinteisiä sukupolvia yhdistäviä suhdejärjestelmiä. Hankkeessa tutkittiin, miten sukupolviset kumppanuudet toimivat, edistävätkö ne lasten tasaveroisuutta ja hyvinvointia. Lisäksi tutkittiin estävätkö sukupuoliset kumppanuudet lasten syrjäytymistä ja miten ne sen tekevät. Hanke kuuluu osana Suomen Akatemian Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys -tutkimusohjelmaa SKIDI-KIDS:iä. (Suomen Akatemia 2010.)

Hankkeen ydinkysymyksenä oli, millaisia sukupolvisia kumppanuuksia lapsille avautui nyky-suomessa ja miten ne vaikuttivat lasten sosiaaliseen osallistumiseen, tasa-arvoon ja hyvinvointiin. Sukupolviset kumppanuudet tutkimuksen taustalla oli se, että yhteiskuntatutkijat ovat todenneet kansalaisten hyvinvoinnin kasvavan, jos he voivat aktiivisesti osallistua oman ja yhteisen hyvinvoinnin tuottamiseen. (Suomen Akatemia 2010.)

5.4 Osallisuuden määrittelyä

Osallisuuden käsite on moniulotteinen ja sitä käytetään useissa eri merkityksissä. Käsite on hyvä määritellä, jotta hahmottaa osallisuuden näkökulmia. Opinnäytetyössäni painottuu yksilön osallisuus ryhmätoimintaan vuorovaikutuksen näkökulmasta. Lisäksi painotan ohjaajan tehtävän merkitystä osallisuuden ja osallistumisen toteutumisessa.

Osallisuus on muodostunut 2010-luvulla voimakkaasti osaksi erityyppisiä politiikkaohjelmia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen osallisuuden edistämisen yksikössä tarkastellaan osallisuuden edistämisen politiikkaa yhteiskunnan toimintana, toimintatapoina ja toimina. Yksilön ja ryhmien osallisuutta ajatellaan voitavan vahvistaa ja lisätä yhteiskunnallisin keinoin. Osallisuutta rakennetaan hyvinvointiohjelmissa ja politiikassa. Kiinnostus kohdistuu politiikkaohjelmien ja lainsäädännön palvelujärjestelmään ja sen vaikutuksiin sekä yksilötason toimintaan ja käyttäytymiseen. Yhteiskuntaan kuulumisen ja jäsenyyden yhteisöissä vahvistavat ja luovat hyväksyntää ja luottamusta. Jäsenyyden yhteisöön on todettu toimivan suojaavana tekijänä hyvinvointivajetta ja syrjäytymistä vastaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013a.)

Viksu:n - Ikääntymispoliittisen ohjelman ja toimeenpanosuunnitelman (2010) mukaan yhteisöllisyys tarkoittaa osallisuuden ja aktiivisuuden edistämistä sekä syrjäytymisen ehkäisyä. Ikäihmisiä tuetaan täysivaltaisesti osallistumaan päätöksentekoon ja toimintaan. Välittämisen ja huolehtimisen kulttuuri toteutetaan toiminnassa ja erilaisuutta arvostetaan. Ikäihmisten omat voimavarat nähdään hyvinvoinnin perustana. Heidän viisautensa ja kokemuksensa tulevat näkyväksi osallistumisessa ja siksi ikäihmisillä tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa yhteiskuntaan. Vantaalla ikäihmisten omia kykyjä ja vahvuuksia arvostetaan ja palvelut suunnitellaan niitä täydentäen ja hyödyntäen. (Viksu - Ikääntymispoliittinen ohjelma ja toimeenpanosuunnitelma 2010:20-21.)

Sulkakosken (2012) tutkimuksen *Ikääntyneet osallisena kehittämistyössä* mukaan osallistumista voidaan mahdollistaa kolmella tasolla. Näitä ovat yksilö-, palvelu-, ja politiikan tasot. Poliittisella tasolla yksilöt ovat osallisena päätöksenteossa. Palvelutasolla osallistuminen ilmenee silloin kun yksilöt ovat mukana suunnittelemassa toimintoja ja palveluita yhdessä toimijoiden kanssa. Yksilö- ja yhteisötasolla osallistuminen ilmenee kun yksilö otetaan mukaan suunnittelemaan häntä koskevaa hoito- ja palvelusuunnitelmaa. (Sulkakoski 2012:27.)

Sulkakoski (2012) on koonnut tutkimuksessaan osallisuuden malleja, joista otan esille professori Janet Warrenin mukaillun holistisen nelikentän. Nelikentässä toiminnan keskiössä on toimija itse ja ympärillä informaatio, konsultaatio, toimijuus ja voimaantuminen. Osallisuuden informaatiotasolla annetaan ja saadaan tietoa, konsultaatiotasolla asiakkaan näkemykset otetaan huomioon, toimijuuden tasolla toimitaan tasaveroisina kumppaneina ja voimaantumisen tasolla osallistutaan päätöksentekoon. Tässä mallissa osallisuuden muodot sopivat eri toimijoille eri tavoin ja eri ajankohtina. (Sulkakoski 2012:25.)

Ikääntyneiden arjessa sosiaalinen osallisuus ilmenee osallistumisen tasolla konkreettisina vuorovaikutustapahtumina. Nämä tapahtumat ilmenevät pääasiallisesti ikääntyneiden kotona. Lisäksi ikääntyneet osallistuvat jonkin verran kodin ulkopuolisiin yhteisöihin. Ikääntyneet kokevat osallisuuden erilaisina arvostuksen, huomatuksi tulemisen, mukana olon ja yhteisöjen

saatavilla olon tunteina. Ympäristön esteellisyys ja ikääntymismuutokset koetaan rajoittavan ikääntyvien osallistumisestaan. (Nurmela 2012.)

Lapsen osallisuus ilmenee siinä, miten hän voi olla toteuttamassa, määrittämässä ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta on ratkaisevaa, että on mahdollisuus olla mukana osallisena asioiden käsittelyssä itselle merkittävässä yhteisöissä. Tässä on kyse yhdestä kehityksen ja kasvun perusedellytyksestä. Osallistumisen kautta opitaan elämään ja olemaan yhdessä. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Lastensuojelun käsikirjan 2012 mukaan osallisuus koostuu oikeudesta, jossa lapsi saa tietoa itseään koskevista suunnitelmista, päätöksistä, toimenpiteistä sekä niiden perusteluista. Lisäksi osallisuuden katsotaan toteutuvan, jos lapsella on mahdollisuus mielipiteen ilmaisuun ja sitä kautta vaikuttamiseen itseä koskeviin asioihin. Vastavuoroisuuden katsotaan olevan olennaista, sillä vaikuttaminen ei ole mahdollista, jos ei saa tietoa itseä koskevista asioista eikä pääse näin ollen asioiden käsittelyyn mukaan. Osallisuus konkretisoituu osallistumisena toimintaan. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Osallisuuden tikapuumallissa alimmalla portaalla on vähiten mahdollisuutta vaikuttaa ja korkeammalle kiivettäessä vaikuttamisen mahdollisuudet lisääntyvät askel askeleelta. Mallin mukaan oletetaan, että yksilön osallisuus kasvaa samassa suhteessa. Tärkeintä on kuitenkin kuulla lapsen omaa kokemusta omien asioiden käsittelyssä. Osallisuuden toteutumisesta ei voida puhua, jos lapselle ei synny kokemusta siitä, että hänelle tärkeillä asioilla on ollut merkitystä ja häntä on kuunneltu niissä. Osallisuuden portaat ovat mahdollisuus osallistua tai kieltäytyä, mahdollisuus saada tietoa, prosessiin vaikuttaminen, tuki omien mielipiteiden ilmaisuun sekä mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Osallisuus on tässä ja nyt tapahtuvaa. Se perustuu tasa-arvoiseen ja yhteiseen tietoon. Lisäksi osallisuuteen kuuluu tunne joukkoon kuulumisesta. Osallisuus tarkoittaa oikeutta tietoon ja tiedon välittämiseen sekä asiantuntijatiedon tarjoamista ammattilaisilta käsin. Osallisuuteen kuuluu olennaisesti tekeminen, kokeminen ja tiedon välittäminen sekä mahdollisuus vaikuttaa toimintaan. Laajempaan näkökulmaan osallisuus ilmenee mahdollisuutena vaikuttaa omaan elämään ja elinympäristöön sekä palvelujen suunnitteluun ja päätöksentekoon. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013b.)

5.5 Ohjaaja osallisuuden tukijana

Tuon esille ryhmänohjaajan näkemyksiä vuorovaikutuksen ja osallisuuden toteuttamisesta ryhmissä. Ohjaajien voidaan ajatella toimivan jatkossa HyvinvointiTV-toiminnassa osallisuuden ja vuorovaikutuksen toteuttajina. Ohjaajalla on tärkeä rooli HyvinvointiTV-toiminnassa.

Ohjaajalta edellytetään ryhmän tarkkaa aistimista, kykyä havaita omia käytöstapojaan sekä tarvittaessa muuttaa niitä. Ryhmä tarvitsee toimiakseen jonkun, joka näyttää suuntaa, tekee päätöksiä ja luo visioita. Jos suunnan näyttäjää ei ole, ryhmän jäsenet erkaantuvat. Ohjaajan tehtävä ryhmässä on tehdä sisäistä organisointia, joka mahdollistaa työnjaon ja toimintaprosessien syntyminen. Lisäksi ohjaajan tehtävä on antaa palautetta sekä hankkia resursseja ryhmälle. (Kopakkala 2005:88-89.)

Ohjaajan tehtävänä on riittävän tiedon välittäminen, niin ryhmän sisäisestä tilanteesta kuin ulkoisista olosuhteista. Ohjaaja voi jakaa tarvittaessa omia tehtäviään ryhmän jäsenille. Kaikkien jäsenten on oleellista kuitenkin tietää, kuka ohjaajan tehtävää hoitaa ja kuinka suurin valtuuksin. Hyvä ohjaaja toimii tiimiä vetäessään keskustelevasti, kysellen ryhmäläisten näkemyksiä ja kuunnellen tiimin jäseniä. Lisäksi hän tukee ryhmää kantamaan keskinäistä vastuuta. Hänen tehtävä on tukea ryhmän yhteistoimintaa kokonaisuutena, ei niinkään yksittäisiä yksilöitä. Yhtenä ohjaajan tehtävänä on tarjota ryhmälle sellaiset puitteet, jossa sopiva kiinteytyminen ryhmäläisten kesken mahdollistuu. On tärkeää, että ohjaaja jakaa arvostusta ryhmäläisille ja auttaa heitä arvostamaan toisiaan. (Kopakkala 2005:89-93.)

Ohjaajan tehtäviin kuuluu vuorovaikutuksen toteutumisessa tarkastaa, miten vastaanottajat ymmärtävät hänen sanomansa. Hän voi toistaa tärkeitä ohjeita eri ilmaisuin, useita kertoja. Sanalliseen viestintään liittyvät eleet, sävy, ilmeet ja muu ei-sanallinen viestintä. Luottamusta ja intoa välittävän ilmaisutavan avulla ohjaaja saa viestiinsä vaikuttavuutta. Tärkeää kaikessa ohjaajan toiminnassa ja viestinnässä on hänen antama käyttäytymismalli ryhmälleen. Se mihin ohjaaja uskoo, tai mistä hän on innostunut, välittyy koko ryhmään. Ohjaajan tulee ymmärtää roolinsa ja viihtyä siinä. (Kopakkala 2005:91-95.)

Ohjaajan tulee tiedostaa osallisuuden ja osallistumisen teoriaa, jotta voi tukea osallisuuden toteutumista ryhmässä. Sulkakosken (2012) tutkimuksen mukaan osallisuuden ja osallistamisen voidaan ajatella olevan saman asian eri puolia. Osallistajat mahdollistavat osallisuuden ja osallistujat ovat niitä, jotka osallistuvat toimintaan, jossa heidän osallisuuttaan osallistajat voivat tukea. Osallisuuden kokeminen on subjektiivista, kun se saavutetaan osallistumisen kautta. Vasta kun ihminen itse kokee olevansa osallisena yhteisön elämässä, sen tarjoamissa mahdollisuuksissa, vuorovaikutuksessa ja toiminnassa, voidaan puhua osallisuuden toteutumisesta. (Sulkakoski 2012:24,27.)

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman (2012.) mukaan lapsi tarvitsee kokemuksia siitä, että hän voi vaikuttaa omalla toiminnallaan omaan ja lapsiryhmän hyvinvointiin. Lapsen osallisuuden katsotaan aidosti toteutuvan vaikuttamisessa. Osallisuuden vahvistaminen edellyttää kasvattajalta heittäytymistä lasten maailmaan. Lähtökohtana on kannustaa lapsia ilmaisemaan

omia näkemyksiään ja tärkeänä pidetään sitä, että lapset tulevat kuulluksi päivittäin. Kasvat-tajan lapsista tehtyjen havaintojen ajatellaan auttavan ymmärtämään lasten sanallisia ja sa-nattomia aloitteita. Lapsen osallisuuden takaaminen vaatii kuulemista ja kuuntelemista. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2012:6-8.)

Ohjaaja voi huomioida osallisuutta eri tavoin. Ohjaaja kuulee ja osallistaa jäseniään olemalla läsnä ja tukemalla ryhmän jäsenien vastavuoroisuutta. Kuuleminen, kuunteleminen, yhteinen kieli ja foorumi sekä aito kiinnostus ja vertaistuki mahdollistavat osallisuuden. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013b.)

6 Toiminnan suunnittelu ja kuvaus

6.1 Toiminnan suunnittelu

Toiminnan suunnittelu alkoi tammikuussa 2013. Suunnitteluun osallistui minun lisäksi van-hustenkeskuksen työntekijä ja päiväkodilta kaksi työntekijää. Toiminnan suunnittelu- vaihee-seen sisältyivät tutkimuslupien hakeminen, asiakkaisiin tutustuminen sekä varsinainen toimin-nan suunnittelu.

Hain tutkimusluvut Vantaan Sosiaali- ja terveystoimesta sekä Sivistystoimesta 11.2.2013. Pää-tökset luvista sain Sivistystoimesta 22.2.2013 ja Sosiaali- ja terveystoimesta 26.2.2013. Kysyin lasten vanhemmilta lapsille luvat toimintaan (Liite 1.) ja vanhuksille postitin kotiin osallistu-missuostumuksen, jossa ilmeni toimintaan osallistumisen vapaaehtoisuus (Liite 2.) Luvissa il-meni, ettei lasten ja vanhusten nimiä julkaista, valokuvia tullaan ottamaan yhteisestä toimin-nasta ja niitä käytetään opinnäytetyössä. Lähetyksen videotointia ei julkaista ja se hävitetään opinnäytetyön havainnoinnin ja analysoinnin jälkeen.

Toimintaa suunniteltiin palavereissa yhdessä päiväkodin ja vanhustenkeskuksen työntekijöiden kanssa. Järjestin yhteensä viisi tunnin mittaista palaveria. Lisäksi olimme puhelimitse ja säh-köpostitse yhteydessä toimintakertojen välissä. Sovimme yhteistyökäytäntöjä, aikatauluja, lasten ja vanhusten yhteistä toimintaa sekä kehitimme yhteistyön suuntaa.

Ensimmäisessä palaverissa toimintakerroille sovittiin puitteet. Esitin opinnäytetyöni aiheen ja siihen liittyvät toimenpiteet. Yhdessä päätettiin toimintaan osallistuvien lasten iät ja osallis-tujamäärää pohdittiin. Työntekijöiden katsottiin parhaaksi valita lapset toimintaan ja sovit-tiin lapsiryhmän pysyvän vakiona. Ilmeni, että päiväkodilta toimintaan osallistuvan yksi työn-tekijä. Päätettiin lasten ja vanhusten toimintakertojen toteutusajoista, määrästä ja päivistä. Lisäksi puhuttiin lupien jakamisen aikatauluista. Teemoja ideoitii toimintakerroille, mutta

päätettiin jatkaa ideointia lasten omista toiveista käsin. Palaveriin osallistui minun lisäksi kaksi henkilöä päiväkodilta. Vanhustenkeskuksen yhteyshenkilö oli estynyt tapaamisesta.

Toisessa palaverissa kävin tutustumassa vanhustenkeskuksen HyvinvointiTV-studioon ja tapaamassa vanhustenkeskuksen työntekijää. Työntekijän kanssa ideoitiin erilaisia toimintakertojen teemoja. Ilmeni, että työntekijä osallistuu mahdollisuuksien mukaan suunnitteluun ja toimintakertoille.

Kolmannessa palaverissa oli paljon erilaista tehtävää ja päätettävää. Sovittiin työntekijöiden ja minun roolijaosta sekä puhuttiin toiminnan tiedottamisen keinoista. Toimintakertojen aikataulut sekä askartelumateriaalien hankkiminen ja kustantaja päätettiin. Palaverissa kaavailtiin toimintarunkoa, jonka mukaan toiminta toteutettaisiin jatkossa. Toimintaosuuteen ehdotettiin roolileikkejä, leipomista, väristyskuvien värittämistä sekä lasten omien töiden esittämistä ja niistä kertomista. Lisäksi muokattiin ja postitettiin suostumuslomake vanhuksille sekä osallistuin vanhusten HyvinvointiTV-lähetykseen tutustumisen vuoksi. Kolmanteen yhteistyöpalaveriin osallistuivat vanhustenkeskuksen sekä päiväkodin työntekijä.

Neljännessä palaverissa lapset tutustuivat HyvinvointiTV-studioon ja minuun. Tutustumiskerran jälkeen jatkettiin palaverilla päiväkodin työntekijän kanssa. Palaverissa ilmeni lasten lopullinen osallistujamäärä sekä työntekijöiden perehdytyksen tärkeys toimintaan ja laitteisiin. Jokaista toimintakertaa ennen päätettiin käyttää tunti toimintakertojen valmisteluun.

Viidennessä palaverissa päätettiin päiväkodin työntekijän kanssa ensimmäisen toimintakerran teema sekä lopullinen toimintarunko. Toimintarunko päätettiin toteuttaa niin, että alku ja loppu pysyvät samana, mutta toimintaosio muuttuu. Varsinaiseksi toimintaosuudeksi ehdotettiin Myrkkysieni-leikkiä, Alias-peliä, sorminukke-esitystä, rooliasuja, kuvien avulla lasten ja vanhusten yhteistä tarinan kerrontaa sekä Laiva on lastattu -leikkiä. Sovittiin, että teknisistä laitteista vastaisi vanhustenkeskuksen työntekijä ja valokuvauksesta opinnäytetyössä mukana oleva opiskelija. Päiväkodin työntekijän oli tarkoitus olla apuna tarvittaessa lapsiryhmän ohjauksessa. Työntekijöiden sovittiin täyttävän toiminnasta arviointilomakkeen (Liite3.) jokaisen toimintakerran aikana. Minun tehtävä oli olla yhteydessä asiakkaisiin puhelimitse ennen toimintaa. Palaveriin osallistui minun lisäksi päiväkodin työntekijä.

6.2 Toiminnan kuvaus

Lasten ja vanhusten yhteinen toiminta järjestettiin HyvinvointiTV:n välityksellä. Vanhukset osallistuvat toimintakertoille kotoaan ja minun ja lasten mukaantulo toteutettiin vanhustenkeskuksesta käsin. Yhteisen tuokion oli tarkoitus kestää suunnilleen 45 minuuttia ja se video-

ja valokuvattiin. Toimintakerrat järjestettiin kerran viikossa maaliskuun ajan. Toiminnassa toteutui vuorovaikutuksellinen ja osallisuutta tukeva toiminta lasten ja vanhusten kesken.

6.2.1 Tutustumista ja piirustuksen piirtäminen vanhuksille.

Kuva 2: Piirustustuokio.

Ensimmäinen toimintakerta alkoi Typy-nallen tervehdyksellä. Typy-nalle kiersi lapsilla ja vanhuksilla kysellen nimet, kuulumiset ja mistä kukin pitää ja ei pidä. Sen jälkeen lapset siirtyivät pöydän ääreen. Jokainen lapsi piirsi sovitulle vanhukselle piirustuksen ja kertoi kenelle se on ja mitä piirustus esittää. Tämän jälkeen leikittiin yhdessä Pää, olkapää, polvet varpaat -liikuntaleikki. Seuraavaksi eräs ikääntynyt kertoi yllätysnumerona lapsille sadun sairaasta kisasta. Sadun jälkeen rentouduttiin hetkeksi musiikin soidessa. Lopuksi kyselin molemmilta asiakasryhmiltä palautetta toimintakerrasta ja toiveita seuraaville kerroille. Yhteisen tuokion lopuksi Typy-nalle kiitti seurasta ja toivotti hyvät päivän jatkot. Ikääntyneitä toimintakerralla oli mukana neljä ja lapsia viisi. Toimintakerta kesti 50 minuuttia ja se toteutettiin Koivukylän vanhustenkeskuksen studiolta.

Toimintakertaa häiritsi jatkuva yhteyden katkeaminen. Pääsimme kuitenkin takaisin lähetykseen katkosten jälkeen ja toimintaa pystyttiin jatkamaan. Huomioin, että lapset eivät jaksanut pitkäkestoisesti samaa toimintaa, eivätkä jaksaneet seurata vanhusten ja minun keskinäistä jutte-

lua. Tämä ilmeni toimintakerralla lasten ajoittaisena levottomuutena. Toiminnan tuleekin koostua erilaisista lyhytkestoisista tuokioista ja kaikkia osallistujia kiinnostavista aiheista.

Lapset puhuivat hiljaisella äänellä ja olivat jännittyneitä. Oma-aloitteista puhumista oli vähän. Vuorovaikutus lisääntyi lasten ja vanhusten välillä piirustusten esittelyvaiheessa. Eräs ikääntynyt ihasteli lasten töitä ja kehui hienoiksi. Lasten ja vanhusten yhteiselle vuorovaikutukselle toi oman haasteen se, kun ikääntyneet eivät tunteneet toisiaan. He tiedustelivat toisiltaan kesken yhteisen toiminnan nimiä, asuinpaikkaa ja synnyinseutua. Vanhusten keskinäinen tutustuminen häiritsi yhteistä toimintaa ja toi ohjaajalle haastetta toiminnan ohjauksessa.

Tuon lasten ja ikääntyneiden vuorovaikutusta pyytämällä lapsia näyttämään piirustuksensa, kertomaan mitä ovat piirtäneet ja kenelle piirustus on osoitettu. Pyrin toiminnassa tasaveroiseen kohtaamiseen. Tämä ilmeni siinä, että nalle kiersi niin lapsilla kuin ikääntyvilläkin, kyselein kysymyksiä jokaiselta osallistujalta ja piirustuksen kotiinsa saivat kaikki toiminnassa mukana olevat ikääntyneet. Ikääntyneet osallistuivat toimintaan alusta lähtien, he ottivat Typynalle leikkimielisesti kiinni ja esittivät kysymyksiä lapsille.

Seuraaville kerroille kehitysehdotuksena voisi miettiä, miten lasten ja ikääntyneiden keskinäistä vuorovaikutusta voisi tukea. Mietin lisäksi, missä vaiheessa olisi hyvä kysyä palautetta lapsilta. Mielestäni seuraava toimintakerta voisi olla lyhyempi kuin 50 minuuttia.

Lapsilla jäi ensimmäisestä toimintakerrasta mieleen satukirja, jota luettiin. Osalla lapsista oli sama kirja kotona. Eräs lapsista sanoi, että kivaa oli. Päiväkodin työntekijän mukaan lapsista oli hauskaa ja jännittävää, kun yhteys pätki. Erään ikääntyneen mukaan toimintakerralla edettiin liian nopeasti, hän sanoi haluavansa hidastempoisempaa toimintaa. Toinen ikääntynyt oli sitä mieltä, että toimintakerta kokonaisuudessaan oli mukava. Kolmas totesi, että lasten touhuja on mukava katsella.

Eräs ikääntynyt soitti minulle toimintakerran jälkeen. Hän kyseli toiminnasta tarkempaa tietoa, esitti toiveita ja antoi palautetta. Hän tuli lähetykseen kesken toimintakerran ja sanoi että, oli ulkopuolinen olo eikä oikein ymmärtänyt mistä oli kyse. Hänelle toiminta näyttäytyi sillä, että kaksi vanhusta keskusteli vanhustenkeskuksesta ja hän koki jäävänsä ulkopuoliseksi. Hän ei tiennyt keitä vanhukset olivat ja tunsivatko he jo entuudestaan toisensa. Kerroin, että he tulevat toimintaan mukaan kotoa, kuten hänkin ja lapset ja minä tulemme vanhustenkeskuksesta. HyvinvointiTV:n välityksellä voimme osallistua samaan toimintaan eri paikoista.

Toiminta oli hänen mielestään ensimmäisellä kerralla sitä, että lapset esittävät ja vanhukset ottivat esityksen vastaan. Hänen mielestään toiminta jää laihaksi, jos se ei ole yhteistä. Hän

toivoisi lasten ja vanhusten välistä vuorovaikutusta enemmän, kuten keskustelua siitä mitä ennen oli ja mitä nyt on. Hän toivoi lisäksi voimistelua toimintakerroille. Kerroin, että tarkoitus olisi kehittää yhteistä toimintaa, jossa vanhuksikin ovat osallisena. Ehdotin hänelle, että hän voisi halutessaan esittää runon tai lukea satua lapsille. Hän aikoi lukea sadun lapsille.

6.2.2 Rooliasut, kahvitarjoilu ja vanhoista esineistä juttelua

Kuva 3: Lapset katsovat rooliasujaan studiolaitteesta.

Toinen toimintakerta alkoi Tyy-nallen nimikierröksellä ja jokaisen kertomalla päivän kivalla asialla. Lapset halusivat pukeutua rooliasuihin. He esittäytyivät yksitellen ikääntyville, kertoen mitä heillä oli yllään ja mitä roolihahmoa esittivät. Lisäksi lapset tarjoilivat kahvit ja aamupalaa ikääntyville mukanaan tuomista tarjoiluastioista. Toimintaosuudessa keskusteltiin vanhoista esineistä kuvakorttien avulla. Jokainen lapsi sai vuorotellen käydä näyttämässä kuvaa ikääntyville. Kuvissa oli muun muassa kassakone, porakone, kuparipannu ja radio. Kysyin lapsilta ja vanhuksilta erilaisia kysymyksiä kuviin liittyen. Lapsilla arvuuttelin mitä esineitä kuvissa on. Sen jälkeen kehotin vanhuksia kertomaan lapsille, mitä esineet ovat ja mitä niillä ennen vanhaan tehtiin. Lisäksi kyselin vanhuksilta löytyykö heiltä kotoa vielä vanhoja esineitä ja lapsilta kysyin millaisia vastaavia esineitä on tänä päivänä.

Toimintaosuuden jälkeen leikimme Pää olkapää polvet varpaat -liikuntaleikin. Luin sadun lapsille ja kysyin palautteen toiminnasta. Ehdotin lopuksi, että joku vanhuksista voisi lukea sadun seuraavalla kerralla ja tarvittaessa siihen liittyvä materiaali voitaisiin lähettää heille kotiin. Toiminnassa oli mukana neljä lasta ja neljä ikääntynyttä. Toimintakerta kesti 45 minuuttia ja se toteutettiin Koivukylän vanhustenkeskuksen studiolta.

Lapset olivat tällä toimintakerralla levottomampia kuin edellisellä kerralla. Rooliasut ja kahvi- ja aamupalatarjoiluastiat sekä jatkuva yhteyden katkeaminen toivat oman haasteensa toimintaan. Muoviastiat aiheuttivat ylimääräistä meteliä ja puhetta ei tahtonut kuulla. Lisäksi rooliasuja riisuttiin kesken toiminnan. Vuorovaikutuksen osalta toiminnan jatkamiseen toi oman haasteen, kun vanhukset meidän tiputtua linjalta olivat alkaneet jutella keskenään omista asioistaan ja kun tulimme takaisin lähetykseen, yhteistä keskustelua ja toimintaa oli haastavaa jatkaa. Lapset puhuivat edelleen liian hiljaisella äänellä, toistin lähes kaikki heidän sanomiset ikääntyville. Mielestäni tämä esti jonkin verran luonnollisen vuorovaikutuksen toteutumista.

Vuorovaikutusta vanhusten ja lasten välillä ilmeni tällä kerralla enemmän. Kuvakortit, rooliasut ja kahvitarjoilu edistivät niin osallisuuden kuin vuorovaikutuksen toteutumista. Ikääntyneet ottivat lapsiin kontaktia, kyselivät heidän rooliasuistaan ja kertoivat lapsille vanhoista esineistä ja niiden käyttötarkoituksista. Erään lapsen kerrottua, että hän on pukeutunut mummuksi, vanhus kommentoi hänen olevan samannäköinen kuin hänen mummunsa. Eräs lapsi kertoi hänen mummolla olevan edelleen kuvakortissa näkyvä vanhanaikainen radio.

Toiminnassa käytettävät kuvakortit vaikuttivat olevan molemmille asiakasryhmille mielekäs ja ikäpolvia yhdistävä toiminnanmuoto. Kuvakorttien aikana keskustelu ja vuorovaikutus lisääntyivät erityisesti lasten ja vanhusten välillä. Vanhoista esineistä jutellessa oma-aloitteisuutta kysymiseen ja kertomiseen ilmeni lasten puolelta.

Toisen toimintakerran jälkeen ikääntyneiden mielestä lasten kanssa oli kanssakäymistä enemmän kuin ensimmäisellä kerralla. He halusivat jatkossa enemmän jutella lasten kanssa. Ikääntyneen mielestä toiminta eteni liian nopeasti, mutta toinen kerta oli kuitenkin parempi kuin ensimmäinen toimintakerta. Vanhuksen arvion mukaan lapsista huomasi toimintakerralla turhautuneisuuden. Hänen mukaansa lapset eivät jaksa kauaa istua paikallaan ja jutella aikuisille. Hänen mielestä lasten kannalta toiminnassa tulisi olla enemmän leikkiä. Hän ehdotti leikkejä, kuten Piiri pieni pyörä tai Hämähämähäkki -piirileikkiä. Ikääntynyt sanoi miehensä kanssa olleen kokonaisuudessaan toimintaan tyytyväisiä. Toimintakerta oli kiva heidän mielestään. Pariskunta kiitteli lasten piirustuksista, heidän mielestään oli kiva kun saivat lasten piirtämät piirustukset toimitettuna kotiin. Lasten palautteen mukaan erään lapsen mielestä satu oli tylsä ja toinen taas piti sadusta.

6.2.3 Vanhojen esineiden ja lelujen esittelyä

Kuva 4: Vanhukset näyttävät lapsille vanhoja esineitä.

Kolmas toimintakerta alkoi ikääntyneen esittelemillä vanhoilla esineillä ja leluilla. Hän arvuutteli lapsilta, mitä esineet ovat ja kertoi niiden historiasta. Sen jälkeen lapset esittelivät vuorotellen oman mukanaan tuoman lelun ikääntyville. Lelujen esittelyjen jälkeen arvuuteltiin vanhoja esineitä kuvakorteista. Toimintaosuuden jälkeen leikittiin liikuntaleikki, jonka jälkeen eräs vanhus kertoi ensimmäisellä luokalla oppimansa sadun lapsille ruotsiksi sekä suomeksi. Lopuksi kysyin palautetta molemmilta asiakasryhmiltä ja kerroin seuraavan kerran aiheen. Vanhuksia toimintakerralla oli kolme ja lapsia neljä. Toimintakerta kesti 35 minuuttia ja se toteutettiin Koivukylän terveysasemalta.

Typy-nalle aloitus ja lopetus jäivät tällä kertaa pois. Ikääntynyt alkoi heti, meidän tullessa toimintaan mukaan, kertoa vanhoista puuesineistä. Mielestäni hän otti todella hyvin lapsiin kontaktia, kysellen ja näyttäen esineitä. Hän kyseli mikä on hevosen perässä ja arvuutteli lapsilta kuinka vanhoja ja arvokkaita esineet ovat. Lapsia ihmetyttivät vanhat esineet ja lelut. Lapset vastailivat avoimesti vanhuksille ja kertoivat kokemuksiaan vanhoista esineistä. Vuoro-

vaikutus toteutui luonnollisemmin lasten ja ikääntyneiden välillä ja se oli vähemmän ohjajasta riippuvaista.

Ikääntyneiden ja lasten tasaveroinen osallisuus ja vuorovaikutus toteutuivat tällä toimintakerralla erittäin hyvin. Vanhuksen vanhojen esineiden esittelemine ja toisen vanhuksen sadun kertominen ovat esimerkkeinä ikääntyneiden osallisuuden lisääntymisestä toiminnassa ja suorasta vuorovaikutuksesta lasten kanssa. Toimintakerta kokonaisuudessaan oli rauhallinen ja onnistunut. Luulen, että fyysinen tila, yhteyden katkeamattomuus ja ikääntyneiden osallistujamäärä loivat puitteita toimintakerran onnistumiselle.

Useamman lapsen mielestä tällä toimintakerralla vanhuksen kertoma satu oli kiva. Eräs lapsista sanoi jumpan olevan tylsä. Erään vanhuksen mielestä toiminta oli vilkasta, mutta tällä kerralla ollut kivempaa kuin muina päivinä. Hän kehui lopuksi pariskuntaa, jotka esittelivät vanhoja lelujaan lapsille.

6.2.4 Pääsiäinen, virpomisokien tekeminen ja virpominen vanhuksille

Kuva 5: Lapset askarteleivat virpomisoksia.

Neljäs toimintakerta aloitettiin Tyy-nallen esittelykierröksellä. Lapset olivat pukeutuneet pääsiäisteeman mukaisesti kissaksi, merirosvoksi, noidaksi ja pupuksi. He esittelivät ikäänty-

ville asunsa. Toiminnan teemana oli pääsiäinen ja juteltiin pääsiäiskuvien avulla pääsiäisen vietosta. Kyselin lapsilta ja ikääntyvältä kuviin liittyviä kysymyksiä. Tämän jälkeen lapset askartelivat virpomisoksia ja lopuksi virvottiin yhteisesti. Lopuksi luin muutamia virpomisloruja. Päiväkodin työntekijä esittäytyi ikääntyville toimintakerran päätteeksi ja Tyy-nalle toivotti hyvää pääsiäistä ja päivän jatkoa. Toimintakerralle osallistui neljä lasta ja yksi ikääntynyt puolisoineen. Toiminta kesti 30 minuuttia ja se toteutettiin Koivukylän terveysaseman studiolta.

Tällä kerralla vuorovaikutuksesta jäi mieleen erään ikääntyneen yksilöllinen huomiointi lapsia kohtaan. Ikääntynyt puhutteli lapsia nimeltä ja esitti kysymyksiä kohdentaen niitä tietyille lapsille. Lapset ja vanhukset juttelivat keskenään virpomisesta ja pääsiäisruuista. Vanhus kyseli ovatko lapset käyneet virpomassa ja mitä virpojat ovat tuoneet. Lapset kertoivat virpomiskokemuksistaan. Lasten ihmetellessä mitä määmi on, ikääntynyt kertoi määmin valmistusohjeen.

Vuorovaikutusta keskustelun muodossa lasten ja vanhuksen välillä ilmeni paljon ja lapset olivat entistä oma-aloitteisempia juttelussa verrattuna edellisiin toimintakertoihin. Osallisuutta ja vuorovaikutusta ilmeni toimintakerran alusta loppuun tasaisesti ja vuorovaikutus oli luontevampaa lasten ja vanhusten välillä. Ohjaajan tukea tarvittiin vähemmän. Vuorovaikutukseen toi haasteen kun eräs ikääntynyt kuuli huonosti ja toistin lähes kaikki lasten sanomiset hänelle. Lasten oma-aloitteinen ja rohkea osallisuus ilmeni useaan kertaan toiminnasta ja erityisesti kun eräs tyttö alkoi virpoa ikääntyvälle. Lapset olivat melko rauhallisia ja jaksoivat keskittyä koko toimintakerran ajan. Toimintakerta kokonaisuudessaan oli mielestäni onnistunut. Ikäpolvien välinen yhteinen toiminta toteutui hyvin tällä kerralla.

7 Arviointi

7.1 Vanhusten palaute toiminnasta

Vanhusten palautekeskusteluun (Liite 4.) osallistui kaksi toiminnassa mukana ollutta vanhusta. Järjestin lisäksi yhdelle ikääntyvälle palautekeskustelun puhelimen välityksellä. Vastauksissa ilmeni kolmen ikääntyneen mielipide toiminnasta. Palautetta annettiin melko kattavasti. Toimintakerroista eräälle ikääntyneelle jäi mieleen se, että aiheet menivät nopeasti ohitse. Ensin puhuttiin yhdestä aiheesta ja sitten hypättiin toiseen aiheeseen. Toiveeksi esitettiin, että jatkossa toiminnassa keskityttäisiin yhteen asiaan pitemmäksi aikaa. Toimintakerrat olivat kahden ikääntyneen mukaan kivoja.

Lasten ja vanhusten toimintakerroilla pidettiin kaikesta, erityisesti lasten esiintymisestä ja toiminnasta. Lasten ja ikääntyneiden kohtaamisessa havaittiin alkuun jännitystä, toisen ker-

ran arvioitiin menevän lapsilla jo paremmin. Koettiin, ettei ensimmäisillä kerroilla kontaktia syntynyt lapsiin ja kohtaamisessa lapset jäivät ”selän taakse”. Tätä perusteltiin uudella toiminnalla ja uusien ihmisten kohtaamisella. Seuraavien kertojen todettiin edenneen paremmin.

Palautekeskustelussa kehitysehdotuksiksi tuleville toimintakerroille ehdotettiin hitaampaa tempoa lasten toiminnan toteuttamiseen. Lisäksi toivottiin jonkinlaista keskustelua lasten ja vanhusten välille, joka mahdollistaisi lapsiin tutustumisen paremmin. Ehdotettiin, että lapset voisivat kysellä ikääntyneiltä kysymyksiä ja ikääntyneet vastaisivat lapsille. Vanhusten mukaan tekniset viat rasittivat toiminnan toteutumista ja toivat lisähaastetta toimintaan.

Ohjaajan toiminnan vanhuksat kokivat eri tavoin. Ohjaajalta toivottiin napakampaa toiminnan ohjausta, kuten ohjaajan tehtävä on keskeyttää tarvittaessa lasten ja vanhusten juttelut ja jatkaa toimintaa. Osa ikääntyvistä oli ohjaukseen tyytyväisiä, eikä erityisiä toiveita sen suhteen ilmennyt. Heidän mukaan riittää, kun ohjaaja toimii vetäjänä toiminnassa. Puheenvuoron saaminen toimintakerroilla koettiin ikääntyneiden keskuudessa eritavoin. Se oli omasta aktiivisuudesta kiinni ja loppukerroilla puheenvuoron sai helpommin. Eräs ikääntynyt koki saavansa puheenvuoron ääntä korottamalla, kun taas toinen koki saavansa sen aina kun halusi.

Lasten ja vanhusten tasavertainen huomioiminen ja kohtaaminen toteutuivat keskustelun mukaan pääosin hyvin. Eräs ikääntynyt koki kohtaamisen kuitenkin sekavana. Hänen mukaansa lapset eivät oikein osaa olla toiminnassa. Vanhuksat yrittivät hänen mukaan ottaa lapsiin kontaktia. Toiminnan selkiyttämiseksi ehdotettiin, että jokaiselle lapselle nimettäisiin oma vanhus, jonka kanssa juteltaisiin.

Toimintakerrat koettiin pääasiassa positiivisina kokemuksina. Lapsia ja heidän touhuja tykätettiin katsoa. Eräs ikääntynyt perusteli tätä kontaktin vähyydellä 4-5-vuotiaisiin lapsiin. Lapsuuden todettiin muuttuneen paljon siitä kun ikääntyneet olivat lapsia. Ikääntyneen mukaan lapsia tulee ymmärtää ja ottaa heidät tietyllä tavalla tosissaan. Keskustelussa eräs ikääntynyt harmitteli, kun ei päässyt lukemaan lapsille satua sairastumisensa vuoksi.

Lasten ja vanhusten yhteiselle toiminnalle esitettiin erilaisia toiveita. Toivottiin juttelua lasten ja vanhusten välille sekä kasvokkain tapahtuvaa tapaamista lasten kanssa Koivukylän vanhustenkeskuksessa. Tapaamisen uskottiin edistävän lasten ja vanhusten HyvinvointiTV:n välityksellä tapahtuvaa toimintaa. Eräs ikääntynyt toivoi jatkossa yhteiseltä toiminnalta voimistelua ja yhteislauluja. Hänen mukaansa toimintaa voisi yhteistuumin kehittää lasten kanssa. Lasten ja vanhusten yhteinen toimintakerta voisi olla kaikkien ikääntyneiden mielestä kerran viikossa, mutta heille sopii harvemmin.

7.2 Työntekijöiden arviointi osallisuudesta ja vuorovaikutuksesta

Työntekijöiltä kerättiin palautetta jokaisen toimintakerran aikana strukturoidulla arviointilomakkeella (Liite 3.). Työntekijät vastasivat kysymyksiin vuorovaikutuksen ja osallisuuden toteutumisesta sekä ohjaajan toiminnasta. Vastauksia kertyi jokaisen toimintakerran jälkeen vähintään yhdeltä työntekijältä ja enimmillään kolmelta. Kuvaan työntekijöiden arviointia toimintakerroilta.

Erään työntekijän mukaan lapset olivat innostuneita jo ennen varsinaista toimintakerran aloitusta. Toiminnan aikana vuorovaikutus lähti alkukankeuden jälkeen sujumaan. Ensimmäisellä toimintakerralla vuorovaikutuksen todettiin lisääntyvän merkittävästi piirustusten esittelyvaiheessa. Lapset esittelivät yleensä piirustuksiaan. Paikalla olleiden vanhusten todettiin olevan kiinnostuneita lapsista ja vanhusten keskinäisen juttelun todettiin edistävän uusien suhteiden luomista.

Ensimmäisellä toimintakerralla huomiota kiinnitettiin erityisesti erään vanhuksen ja tyttöjen väliseen, iloiseen vuorovaikutukseen. HyvinvointiTV-yhteyden katkeamisen todettiin tuovan haastetta vuorovaikutuksen rakentamisessa asiakasryhmien välille. Työntekijän mukaan oli mukava seurata toimintakertaa sivusta, sillä kaikki asiakkaat olivat toiminnassa mukana. Hänen mukaansa vanukset ovat kiinnostuneita toiminnasta, sillä osa vanhuksista kävi alussa tervehtimässä kanavalla ja osa taas tuli mukaan kesken toimintakerran.

Vastauksissa ilmeni, että ohjaaja tuki lasten ja vanhusten välistä vuorovaikutusta antamalla lasten esitellä piirustuksiaan ja rohkaisemalla heitä vuorovaikutukseen. Ohjaaja ei myöskään kiirehtinyt toiminnan jatkamisessa vanhusten kysyessä kysymyksiä lapsilta. Ohjaaja tuki vuorovaikutusta hyvällä keskustelulla, kysymyksillä ja erilaisilla tehtävillä. Lapset eivät ehtineet kyllästyä, kun tehtävät muuttuivat toiminnassa. Lapset kuuntelivat ohjaajan puhetta ja ohjeita sekä noudattivat niitä.

Työntekijöiden arvioinnin mukaan toisella toimintakerralla lasten ja vanhusten välinen sanaton ja sanallinen vuorovaikutus ilmeni siinä, että vanukset yrittivät osallisuudellaan tulla mukaan lasten toimintaan. He tulivat mukaan nallen heittelyyn ja kahitteluun. Lasten keskittymisen todettiin olevan vaikeaa toimintakerran alussa ja lopussa. Vanhusten ja lasten välinen vuorovaikutus ilmeni sillä, että vanukset ottivat aktiivisesti kontaktia lapsiin ja osallistuivat lasten leikkiin. Vanukset kyselivät ja olivat kiinnostuneita lasten rooliaisuista. Vanhoista esineistä puhuttaessa vanukset kertoivat lapsille esineistä.

HyvinvointiTV:n väliseen vuorovaikutukseen toi toisellakin toimintakerralla erityisen haasteen toistuva yhteyden katkeaminen. Työntekijöiden arvion mukaan lapsia se ei näyttänyt haittaavaan, ennemminkin se oli hauskaa. Vastauksista ilmeni, että oli mukava huomata kun toimintaan tuli mukaan samoja vanhuksia, jotka olivat edellisellä kerralla mukana. Työntekijät huomioivat, että lapset olivat levottomampia kuin viimeksi.

Ohjaaja tuki lasten ja vanhusten välistä vuorovaikutusta antamalla tilaa keskinäisen vuorovaikutuksen syntymiseen. Hyvä tapa avata vuorovaikutusta oli ohjaajan käyttämät vanhojen esineiden kuvakortit. Ohjaajan näyttäessä kuvakorttia, vanukset kertoivat esineiden käyttötarkoituksia lapsille. Ohjaaja tuki lasten ja vanhusten välistä vuorovaikutusta sekä tasaveroista osallisuutta kysymällä esimerkiksi vanhuksilta onko heillä kotona satukirjaa, josta he voisivat lukea lapsille sadun. Lasten puhuessa hiljaa ja vanhusten kuullessa huonosti, ohjaaja toisti lasten puhetta vanhuksille.

Kolmannella toimintakerralla lapset olivat erään työntekijän mukaan hyvässä vuorovaikutuksessa ikääntyvien kanssa. Vuorovaikutus toteutui lasten kuunnellessa erästä vanhusta, hänen esitellessä lelujaan ja kertoillessa asioita. Oli mukava nähdä lasten kertovan mielellään omista leluistaan ja arvelevan mitä vanhusten vanhat esineet esittävät. Eräs vanhus kertoi lapsille sadun ja lapset kuuntelivat tarkkaavaisesti. Molemmien puolisen vuorovaikutuksen todettiin konkreettisesti toteutuvan ikääntyneen kertoessa lapsille satua. Vastauksista ilmeni lasten ja vanhusten sanallista ja sanatonta vuorovaikutusta. Toimintakerralla havaittiin puhetta, nauhua ja erilaisia ilmeitä. Hämmästyksi ilmeni lasten esitellessä lelujaan. Nyökyttelyä havaittiin eräältä vanhukselta kuuntelun merkiksi. Työntekijä havainnoi asiakkaiden korostavan ilmeitään luonnostaan, sillä laite mahdollistaa tietynlaisen etäisyyden toiseen ryhmään.

Ohjaaja tuki kolmannella toimintakerralla lasten ja vanhusten keskinäistä vuorovaikutusta hyvillä kysymyksillä ja keskustelulla. Hän jakoi puheenvuoroja, antoi tarkentavia kysymyksiä sekä yhdisti keskustelunaiheita lasten ja vanhusten välille. Ohjaajan kannustaminen ja luonnollisuus toi virtuaaliyhteyteen rentoutta. Sen todettiin välittyvän koko ryhmään.

Työntekijän havaintojen mukaan yhteinen toiminta toteutui kolmannella kerralla todella hyvin. Sekä ikääntyneet että lapset saivat äänensä kuuluviin ja mahdollisuuden kuulla ja oppia toisiltaan uusia asioita. Eräs vanhus ja hänen puolisonsa näyttivät HyvinvointiTV:n välityksellä lapsille omia vanhoja puuleluja ja -esineitä. Tämä oli konkreettinen tapa jolla ikääntyvät osoittivat aktiivisuutta ja osallisuutta. Vastauksista ilmeni, että lapset odottavat lasten ja vanhusten tapaamisia innolla.

Neljännellä toimintakerralla todettiin vanhusten haluavan jutella lasten kanssa, mutta lapset eivät jaksaneet pitkään istua paikallaan. Työntekijän mukaan oli ihana huomata erään van-

huksen huomioivan erään lapsen poissaolon. Lasten ja vanhusten vuorovaikutuksen haasteeksi todettiin lasten hiljainen puhe, jota vanhukset eivät kuulleet. Erään työntekijän havainnoin mukaan ikääntynyt otti lapsiin paljon kontaktia ja pääsiäiskuvien näyttämässä hän osoitti yksilöllistä huomiota pyytäessään erästä lasta tulemaan näyttämään kuvaansa.

Lasten ja vanhusten välisen vuorovaikutuksen todettiin ilmenneen puheena ja näyttämisen keinoin jakamisena. Lapset näyttivät ikääntyneille pääsiäiskuvia. Havaittiin, että vuorovaikutus oli yleisesti luontevaa sekä mahdollisti yksilöllisen toteutumisen paremmin, kun ikääntyneitä oli vain yksi paikalla. Lisäksi tämän todettiin mahdollistavan sen, että ohjaajan oli helppo tukea yhteistä toimintaa. Keskittymisen todettiin olevan molemmissa ryhmissä vahvempaa verrattuna edelliseen kertaan.

Ohjaaja tuki lasten ja vanhusten välistä osallisuutta ja vuorovaikutusta ohjaamalla lapsia näyttämään ikääntyneille kuvia, joista syntyi keskustelua. Hyvä keskustelu käytiin tällä kertaa pääsiäisestä. Havaintojen mukaan ohjaaja tuki ryhmien vuorovaikutuksen ja osallisuuden toteutumista kysymyksillä, tarkennuksilla ja rauhoittaen tilannetta. Lisäksi ohjaajan todettiin antavan lapsille tilaa ja mahdollisuuden tuoda esiin omia ajatuksiaan.

Haasteena ryhmän ohjauksessa todettiin toimintakerralla olevan lasten ajoittaisen levottomuuden. Lasten havainnoitiin nauttivan yhteisestä tekemisestä ja molemmissa ryhmissä ilmeni innostuneisuutta. Yhteisen toiminnan todettiin toteutuvan hyvin, sillä ikääntyneitä oli paikalla yksi ja hän selvästi nautti lasten seurasta ja yhteisestä tekemisestä. Hän oli myös hyvin aktiivinen vuorovaikutuksessa. Toiminta oli kaiken kaikkiaan rauhallista, tasapainoista ja kaikki pääsivät siihen osallistumaan.

Eräs työntekijä arvioi tasaveroisen osallisuuden toteutuvan neljännellä toimintakerralla erittäin hyvin. Ikääntynyt antoi vuoron lapsille ja toimi osaltaan ohjaten ryhmää tehden kysymyksiä, jotka tukivat toiminnan etenemistä. Osallisuus ja osallistuminen olivat toimintakerralla selkeästi nähtävissä.

Osallisuus toteutui kaikkien neljän toimintakerran aikana erään työntekijän arvioin mukaan erittäin hyvin. Vanhukset osallistuivat toimintaan hyvin. He lukivat satuja lapsille ja esittelivät omia vanhoja esineitä. Hänen mukaan vanhusten oma tahto, aktiivisuus ja sitoutuminen ryhmätoimintaan toimivat tärkeinä vahvistavana tekijöinä osallisuuden toteutumisessa. Todettiin, että ilman ikääntyneiden sitoutumista olisi ollut hankala luoda vuorovaikutteisuutta ja aitoa osallisuutta toiminnassa. Ryhmän osallisuus näkyi siinä, että ryhmän ikääntyneillä oli valtavasti jaettavaa ja annettavaa muulle ryhmälle. Toinen työntekijä arvioi osallisuuden olevan ensimmäisillä toimintakerroilla vähäistä ja ohjaajan vastuulla olevaa. Lasten tottuessa

toimintaan ja toimintakertojen kuluessa osallisuus ja yhteinen toiminta olivat entistä vähemmän ohjaajasta riippuvaisia. Toimintakertojen todettiin kaiken kaikkiaan onnistuneen hyvin.

7.3 Toimialat ylittävän yhteistyön arviointi

Toimialat ylittävän yhteistyön arviointi toteutettiin päiväkodin ja vanhustenkeskuksen työntekijöiden yhteisellä keskustelulla HyvinvointiTV:n välityksellä. Keskusteluun osallistui vanhustenkeskuksesta avoimen päivätoiminnan ohjaaja, päiväkodilta työntekijä sekä päiväkodin johtaja. Minä tulin arviointikeskusteluun mukaan Laureasta. Keskustelu kesti tunnin verran. Kävimme läpi HyvinvointiTV -yhteistyön käynnistymistä päiväkodin ja vanhustenkeskuksen välillä SWOT-analyysin pohjalta (Liite 6.). Pohdimme konkreettisia toimenpiteitä, haasteita, mahdollisuuksia ja heikkouksia sekä yhteistyön kehityssuuntaa. Lopuksi pohdimme tulevaisuuden näkymiä. Keskustelu toteutui vapaamuotoisesti arviointikeskustelurungon (Liite 5.) mukaisesti.

Toimialat ylittävässä arviointikeskustelussa oli tarkoitus tarkastella päiväkodin ja vanhustenkeskuksen yhteistyötä. Keskustelussa ilmeni, että yhteistyön painopistettä kehitetään jatkossa vanhustenkeskuksen aloitteen mukaisesti päiväkodin ja kotihoidon välille. Vanhustenkeskuksen rooli yhteistyössä jäisi mahdollisesti pois. Avoimen päivätoiminnan ohjaaja on toiminut opinnäytetyöni ajan yhteistyön organisoijana. Päätimme puhua kuitenkin pääsääntöisesti vanhustenkeskuksen ja päiväkodin yhteistyöstä, koska se oli opinnäytetyöni tavoitteena.

Yhteistyön sujumisesta keskusteltaessa päiväkodin edustajien mukaan se oli lähtenyt sujuumaan hyvin. Toiminnan todettiin menneen kaikin puolin mukavasti. Mukana olleet vanhuksat osallistuivat toimintaan hyvin. He näyttivät lapsille vanhoja esineitä ja lukivat loruja. Päiväkodin lapsiryhmän todettiin olleen innoissaan mukana toiminnassa. He olivat kertoneet päiväkodin työntekijöille ja muille lapsille tekemisistään toimintakerroilta. Innostus ja kiinnostus toimintaa kohtaan olivat levinneet päiväkodissa muihin lapsiryhmiin ja osa heistä odottaa vanhustenkeskuksen HyvinvointiTV-toimintaan mukaan pääsemistä. Lisäksi vanhempien todettiin olleen tyytyväisiä toimintaan.

Keskustelussa ilmeni, että päiväkodin tulisi omasta mielestään kehittää enemmän päiväkodin sisäistä käytännön toimintaa yhteistyöhön liittyen. Heidän olisi hyvä sopia varatoimenpiteistä yhteyshenkilön ollessa kipeänä. Varahenkilön nimeäminen päiväkodilta, hänen perehdyttäminen laitteisiin ja toimintaan tulisi toteuttaa. Lisäksi yhteyshenkilö vanhustenkeskuksesta tulisi olla tiedossa. Päiväkodin kahvihuoneen seinälle mietittiin kalenteria sovitusta yhteistyöhetkistä. Näin ollen kaikki työntekijät tietäisivät tulevasta. Tietyt päivät ja ajat sovittaisiin etukäteen. Päiväkoti toivoi yhteistyön olevan jatkossa ennakoitua, jolloin toiminnan järjestäminen mahdollistuisi.

Vanhustenkeskuksen näkökulman mukaan yhteistyön painopiste muuttuisi, jos päiväkotivoisi hyödyntää HyvinvointiTV:tä osana vanhusten ja lasten arkea sekä osallistamista. Tämä mahdollistuisi sillä, että päiväkodille saataisiin oma HyvinvointiTV-laite. Tällöin välttyttäisiin lapsiryhmän fyysiseltä siirtymiseltä vanhustenkeskukseen, eikä turvallisuustekijöitä tarvitsisi ottaa huomioon ja päiväkodin arkeen ei tulisi lisähaasteita. Keskustelussa ilmeni, että seuraavassa kokouksessa aiotaan ehdottaa omaa laitetta päiväkodille. Esteeksi voi muodostua se, kun varhaiskasvatus ei ole mukana osana etähoitojärjestelmää ja hanke ei ehkä siksi voi toimittaa heille laitetta, vaikka se olisi teknologiahankkeen edun mukaista.

Keskustelussa ilmeni, että opinnäytetyöhöni linkittyvä vanhustenkeskuksen yhteistyö on haastava ja haavoittuva vanhustenkeskusmallin keskeneräisyyden vuoksi. Vanhustenkeskus ei tarkoita pelkästään palvelutaltoa tai avointa päivätoimintaa. Avoimen päivätoiminnan ohjaajan rooli on epäselvä muutoksissa olevan mallin vuoksi ja ei tiedetä mikä tulee olemaan avoimen päivätoiminnan rooli hankkeessa. Vanhustenkeskuksen mallin keskeneräisyyden todettiin olevan itsessään jo iso kysymysmerkki ja sen vuoksi yhteistyö ja roolit ovat jatkuvassa muutoksessa. Näin ollen työnjako on epäselvää. Lisähaasteen yhteistyölle todettiin teettävän avoimen päivätoiminnan ohjaajan pois jääminen töistä ja epätietoisuus saadaanko hänen tilalleen sijaista.

Erään työntekijän mukaan yhteistyötä on kannatellut opinnäytetyöni ja hankkeen alussa minun asiantuntijuus HyvinvointiTV-toiminnassa. Hänen mukaansa ammattitaitoni ja osaaminen ovat kokemuksellisesti vahvoja. Tämän seurauksena innostus ja kiinnostus ovat kannatelleet yhteistyötä ja päiväkotivoi sitoutunut toimintaan. Todettiin, että päiväkotivoi ja vanhustenkeskus haluaisivat jatkaa toimintaa, mutta kaupungin organisaatiomuutokset voivat olla esteenä käytännön työlle sekä sille mihin toiminnan pitäisi edetä.

Puhuimme siitä, että työntekijöiden näkemä hyöty toiminnassa ja asiakkaiden puolelta ideaalitalanne ei vielä tarkoita sitä, että organisaation puitteet mahdollistavat päiväkodin ja vanhustenkeskuksen yhteistyön. Työntekijöillä on halua sitoutua toimintaan ja resurssit oltaisiin valmiita lohkaisemaan niistä vähäisistä mitä jäljellä vielä on. Saatua hyötyä ja voimavara nähdään tärkeämpänä, kuin se miten työntekijät ajallisesti panostavat toimintaan.

Jos omaa laitetta ei saada päiväkodille, yhteistyö voisi olla mahdollista kotihoidon kanssa. Ilmeni, että päiväkotivoi valmis kotihoidon kanssa yhteistyöhön. Toiminnanohjaajan jäädessä pois vanhustenkeskuksen resurssit yhteistyöhön ovat vaarassa hiipua. Puhuimme lisälaitteiden hyödystä päiväkodille. Sen avulla päiväkotivoi tulla mukaan toimintaan ilman välikäsiä. Pohdimme voisiko kännykällä, kannettavalla tietokoneella tai tietokoneella tulla päiväkodilta mukaan toimintaan. Lisälaitteasiaa luvattiin selvitellä. Ilmeni, että päiväkodilla on vain yksi tietokone käytössä ja se toimii hallinnon verkossa, jossa on rajoituksia muulle toiminnalle.

Ehdotuksena tuli, että päiväkodille voisi hankkia erillisen Internet-yhteyden toiminnan mahdollistumiseksi.

Päiväkodin ja vanhustenkeskuksen yhteistyössä nähtiin yksimielisesti tärkeimpänä asiana pitää yllä sukupolvien välistä yhteyttä vanhusten ja lasten välillä. Kaikilla lapsilla ei ole isovanhempia lähellä tai isovanhemmilla ei ole kontaktia lapsiin. Laite mahdollistaisi vanhusten tutustumisen ja kanssakäymisen kaiken ikäisiin lapsiin. Molempien asiakasryhmien nähdään hyötävän yhteisestä toiminnasta. Kulttuurien välistä siltaa on hyödyllistä tukea eri-ikäisten välisellä vuorovaikutuksella. HyvinvointiTV-toiminta lasten ja vanhusten välillä sekä kasvotusten tapahtuva päiväkodin ja vanhustenkeskuksen välinen toiminta nähtiin yhtä hyödyllisinä. Todettiin, että sama tavoite toteutuu näissä eri keinoin. Virtuaalisessa tapaamisessa työntekijöiden mukaan korostui vuorovaikutuksen merkitys. Toiminnasta havaittiin, että lapset, jotka pelkäävät ikäihmisiä voivat laitteen avulla helpommin lähestyä heitä, sillä laite mahdollistaa etäisyyden ja läheisyyden säätelyn paremmin kuin kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus.

Päiväkodilta toivottiin fyysisen yhteistyön pysyvän päiväkodin ja vanhustenkeskuksen välillä siinäkin tapauksessa, että jatkossa HyvinvointiTV-yhteistyötä tehtäisiin kotihoidon kanssa. Näin päätettiin tehdä. Hoivakoti ja palvelukoti vanhustenkeskuksessa toteuttaisivat edelleen ainakin lasten ja vanhusten yhteisiä pihapäiviä.

Keskustelun mukaan yhteistyötä lasten ja vanhusten välille saataisiin vahvemmaksi ylläpitämällä toimintaa, joka kiinnostaa molempia asiakasryhmiä. Hyvän vuorovaikutuksen katsottiin olevan olennaista toiminnassa. Todettiin, että aina ei tarvitse toimintaa, keskustelukin riittää. Vanhukset ovat usein yksinäisiä ja kaipaavat keskustelua. Kuvat ovat olleet hyviä välineitä toimintakerroilla keskustelun herättämiseen. Tarvitaan aihe, josta syntyy molemmille ryhmille mielekästä keskustelua. Päiväkodin mukaan 4-5-vuotias lapsi saattaa keskustella puoli-kin tuntia vanhuksen kanssa sopivan aiheen löydyttyä.

Toimintaa organisoivan yhteyshenkilön todettiin olevan tarpeellinen molempien toimialojen kannalta. Yhteyshenkilön tehtävänä olisi ohjelmakalenterin postitus ikääntyville, toiminnan muutoksista ja laitteiden toimimattomuudesta ilmoittaminen. Häneen oltaisiin yhteydessä henkilökuntavajeessa ja mahdollisissa toiminnan peruuttamisissa. Tiedon ja aikataulun toimintakerroista tulisi mennä ikääntyville, jottei päiväkotiturhaan käytä resursseja suunniteltuun toimintaan. Tässä vaiheessa ei tiedetä kuka jatkossa tulisi olemaan yhteyshenkilö. Työntekijöiden mukaan voidaan tarttua yhteistyöhön, kehittää ja edetä toiminnassa, etenkin kun tällä hetkellä innostusta olisi.

Vanhustenkeskuksen näkemys omasta välikätenä olemisen roolista tuo oman haasteen päiväkodin kanssa tehtävään yhteistyöhön. Vanhustenkeskus kaavailee päiväkodin kumppaniksi ko-

ti- ja omaishoitoa. Avointa päivätoimintaa ei ole se, että avoimen päivätoiminnan ohjaaja pitää lähetyksiä kotihoidon ja omaishoidon asiakkaille. Ohjaajan mukaan tapahtuu luontainen poistuma yhteistyössä, kun avoimen päivätoiminnan toiminnanohjaa ja vanhustenkeskus poistuu kuvioista. Hänen mukaan todellinen toimialojen yhteistyö estyy, jos on turhia välikäsiä. Keskustelussa mietittiin kotihoidon tehtäväksi tiedottamisen mahdollisista laitevioista ja kuu-kausiohjelman työstäminen. Kotihoitoa ei työllistä se, että lapsiryhmä tulee pitämään lähe-tystä. Kotihoito on sitoutunut toimintaan, koska on hankkeessa mukana.

Yhteistyön vahvuudeksi nähtiin päiväkodin yhteyshenkilön sitoutuminen ja kiinnostus toimintaan sekä yhteyshenkilön pitkäaikainen työkokemus molempien asiakasryhmien kanssa työskentelystä. Yhteistyön mahdollisuudeksi koettiin se, että lapset oppivat arvostamaan ja kunnioittamaan ikäihmisiä, olemaan heille kohteliaita ja keskustelemaan heidän kanssaan. Lapset oppivat arvostamaan ikääntyneiden elämäkokemusta ja elettyä elämää. Lisäksi todettiin et-tä ihmiskäsitys, käsitys elämästä ja kasvusta konkretisoituvat yhteisessä toiminnassa. Lapsilla on erityisesti jäänyt mieleen erään ikääntyneen toimintakerran keskeytyminen pankkiasioiden vuoksi. Totesimme tämän esimerkin myötä lasten saavan kokemuksen siitä, ettei ole ainoas-taan raihneisia vanhuksia, vaan hyväkuntoisia ja kotoaan pois liikkuvia. Sukupolvien välisen toiminnan merkitystä ei työntekijöiden mukaan voi rahassa mitata.

Haasteena yhteistyössä pohdittiin sitä, voivatko kaikki lapset halutessaan osallistua toimintaan kielikysymyksen takia. Päiväkodin johtajan mukaan lapsia tulee täysin ruotsinkielisistä perheistä ja ellei ikääntyville voi puhua ruotsia, nämä lapset jäävät toiminnan ulkopuolelle. Mahdollisuutena nähtiin päiväkodin lisälaitteen laajentavan toimintaa laajemmin päiväkodin lapsiryhmiin. Lapsia voitaisiin ”lainailla” lähetyksiin eri ryhmistä. Lisäksi lisälaitetta voitaisiin hyödyntää ongelmatilanteissa, kuten henkilökuntavajeessa tai terveysaseman lukkojen takana olevan laitteen asettamisessa haasteissa.

Keskustelussa nähtiin vahvuutena päiväkodin ja vanhustenkeskuksen läheinen sijainti. Lisäksi vahvuudeksi luokiteltiin teknologian mahdollistavan ikääntyneiden elämänpiirin laajentumi-nen. Laitteen avulla kotiin voidaan viedä elämän äänet ja ihmiset. Ikääntyneillä ei ole kiire minnekään, heidän ei tarvitse lähteä kotoaan osallistuessaan toimintaan ja silti heidän elä-mänpiirinsä laajentuu. Tämä nähtiin valtavana mahdollisuutena ja lisäarvoa tuottavana koti-hoidon asiakkaille. Todettiin, että yhä iäkkäämmät ja toimintakyvyltään alentuneet asuvat yhä pidempään kotona, mutta ovat samanlaisia ihmisiä ja persoonia kuin muutkin kansalaiset. Vahvuutena mainittiin toiminnan tuovan päivärytmiin vaihtelua molemmille asiakasryhmille.

Yhteistyön pohtiminen viiden vuoden päästä nähtiin haastavana kysymyksenä. Päiväkodin työntekijän mukaan yhteistyön jatkamiseen on tahtoa, jos viiden vuoden päästä on sama ti-lanne kuin tänä päivänä. Yhteistyö nähtiin hänen mukaan riippuvan vanhusten kunnosta ja

päiväkodin tilanteesta. Vanhustenkeskuksen työntekijä totesi, että teknologiahanke on päätynyt ja hankkeen kustantamia laitteita ei ole käytössä enää viiden vuoden päästä. Tämä tarkoittaa, että menetetään teknologinen ja virtuaalinen yhteys asiakasryhmien väliltä. Hanke on hänen mukaan mahdollistanut tietosuojan ja sen, että päiväkotit ja vanhustenkeskukset ovat löytäneet toisensa. Huoleksi nousi, millä välineillä hoidetaan viiden vuoden päästä asiakkaiden kohtaaminen. Asiakkaat ja Vantaan kaupunki eivät välttämättä pysty ylläpitämään Videran laitteita hankkeen päättymisen jälkeen. Pohdittiin, että yhteistyöhön voitaisiin saada helpotusta hyödyntämällä jo olemassa olevia teknologisia yhteyksiä. Vielä ei kuitenkaan tiedetä miten organisaation muutokset vaikuttavat tietosuojaan. Jäimme miettimään, estävätkö nämä seikat kohtaamasta toisilleen tärkeitä asiakasryhmiä.

Keskustelussa ilmeni, että teknologiahankkeissa pyritään löytämään osallisuuden tukevia teknologisia apuvälineitä ja HyvinvointiTV on yksi tarkasteltava väline. Tulevaisuudessa asiakkailla voisi olla käytössään teknologia-lainaamo. Heille kaavailaan palvelupakettia, jossa on mahdollisuus lainata laitetta omaan käyttöön. Kuluja laitteesta todettiin joka tapauksessa tulevan asiakkaille hankkeen päättymisen jälkeen. Ilmeni, että jo hankkeessa mukana olevat kotihoidon ja omaishoidon asiakkaat eivät olisi ottaneet maksullista laitetta itselleen. Viestintävaihtoehtoa on mietitty niin, että ihmisten keskinäisellä sopimuksella voitaisiin sopia kohtaamisista ja saada skypeillä HyvinvointiTV:n kaltainen yhteys toiseen ihmiseen. Tällaisessa toiminnassa ei tulisi tietosuoja-asteita. Hankkeen todettiin kaiken kaikkiaan olleen mielenkiintoinen ja tarjonnen tähän mennessä positiivisia kokemuksia.

7.4 Oman osaamisen kehittyminen

Kuvaan oman osaamisen kehittymistä, omia kokemuksia ja oivalluksia HyvinvointiTV-toiminnassa hankepäiväkirjan ja videomateriaalin pohjalta. Opin paljon uusia asioita toiminnasta ja kehityin ohjaajana. HyvinvointiTV-ohjauksessa koin haasteita sekä onnistumisen kokemuksia.

HyvinvointiTV -ohjauksessa kokonaistilanteen hallinta oli haastavaa. Huomiota tuli kiinnittää samaan aikaan niin HyvinvointiTV:ssä olevaan vanhustenryhmään ja paikanpäällä olevaan lapsiryhmään. Ohjaajalle muodostuu ikään kuin kahden ryhmän hallinta ja huomiointi yhtä aikaa. HyvinvointiTV-laite vetää huomiota fyysiseltä ryhmältä. Vanhusten jutellessa on tärkeää kuunnella heitä, mutta samaan aikaan tulisi seurata lapsia ja heidän toimiaan. Koin, että lasten ohjaamiseen ei voinut kiinnittää niin paljon huomiota, kuin olisi ollut tarvetta. Vanhuksiin ei voi jättää huomiotta lasten turhautuessa. HyvinvointiTV-ohjauksessa saattaa jäädä huomiotta jokin yksittäinen tilanne, kuten lasten keskinäiset tönimiset heidän turhautuessaan. Suuri vanhusten osallistujamäärä lisää ohjaajalle haastetta kahden ryhmän välisessä ohjauksessa.

Ohjaus vaatii erityistä valppautta ja muuntautumiskykyä toiminnassa. Se on intensiivistä ja nopeita ja yllättäviäkin muutoksia voi ilmetä toiminnassa. Kahden ryhmän välinen ohjaus haastaa ohjaajan aikataulujen hallinnassa sekä kokonaisuuden kasassa pitämisessä, kuten tutut aloitus- ja lopetustraditiot. Lisäksi haasteena on aiheessa pysyminen sekä samaan aikaan vapauden antaminen ryhmäläisille ja tasapuolinen huomiointi ryhmäläisten kesken. Lisäksi ryhmän jäsenien määrässä voi tapahtua muutoksia kesken toimintakerran. Asiakas lähti vessaan ja toinen pankkiin. Ohjaajalta vaaditaan joustavuutta.

Ohjaajan tulee kiinnittää huomiota ja kannatella molempien ryhmien viihtyvyyttä. Vanhukset voivat turhautuessaan lähteä kesken toiminnan pois linjoilta ja lapset alkavat levottomiksi, jos heillä ei ole mielekästä tekemistä. Lasten ojentaminen kesken toiminnan keskeyttää yhteisen toiminnan toteutumisen. Päälle puhumisissa, joita HyvinvointiTV:n vuorovaikutuksessa ilmenevä viive aiheuttaa, ohjaajan tehtävä on toimia puheenvuorojen jakajana. On tärkeää että jokainen jäsen saa puheenvuoron. Puheenvuorojen jakaminen lisää osallisuuden toteutumista toiminnassa.

Tekniset haasteet, kuten yhteyden toimimattomuus ja yhteyden ajoittainen katkeaminen haastavat ohjaajuuden ja vuorovaikutuksen toteutumisen ryhmässä. Näissä tilanteissa pyrin ohjaajana olemaan rauhallinen ja tukemaan ryhmää jatkamaan toimintaa. Jokin hyvä vuorovaikutustilanne lapsen ja vanhuksen välillä voi mennä ohitse yhteyden katketessa.

HyvinvointiTV-ohjaus on monessa mielessä palkitsevaa. Ohjauksessa on kiehtovaa yllättävät positiiviset tilanteet. Toiminnassa tällaisia tilanteita tuli ilmi, kun joku lapsista uskaltautui kertomaan avoimesti omasta kokemuksestaan tai ikääntyneet heittäytyvät toimintaan erityisen intensiivisesti ja kohdistivat huomiotaan ja kiinnostustaan lapsia kohtaan. Ohjatessa lasten ja ikääntyneiden ilmeistä ja eleistä oli havaittavissa merkkejä siitä, että he nauttivat yhteisestä toiminnasta. Tämä toi ohjaajalle iloa ja onnistumisen kokemuksia. Lisäksi ohjaajuudessa nautin heittäytymisestä toimintaan. Toimintakertoja ennen ei tiedä kuinka monta ikääntynyttä osallistuu toimintaan, kuka lähtee kesken toiminnan ja mitä toimintakerta tällä kertaa tuo tullessaan. Eteen tulevien haasteiden voittaminen on mielestäni palkitsevaa toiminnassa.

HyvinvointiTV-toiminta mahdollistaa havaintojeni mukaan asiakkaille etäisyyden säätelyn. Jos lapsilla vanhusten kohtaaminen vaatii rohkaisua tai vastaavasti ikääntyvillä lasten kohtaaminen, heillä on helpompi tulla toimintaan mukaan kun vuorovaikutus on virtuaalista. Ohjaajana oli palkitsevaa nähdä, että yhteinen toiminta ja huumori tuotti iloa molemmissa asiakasryhmissä. Toiminta antaa mahdollisuuden niille vanhuksille, jotka eivät pääse osallistumaan muutoin lasten toimintaan.

Kahden ryhmän välisessä toiminnassa kiinnitin paljon huomiota asiakkaiden omiin toiveisiin ja työntekijöiden näkemyksiin. Pyrin keräämään palautetta heiltä mahdollisimman paljon. Toiminnan toteutuksesta tein päätökset kuitenkin itse. Alusta lähtien pyrin keksimään toiminnaksi molempia ryhmiä kiinnostavia ja yhdistäviä aiheita. Tuin ja edistin vuorovaikutusta lasten ja vanhusten toiminnassa erilaisin keinoin. Koin tärkeäksi ottaa lapset ja vanhukset mukaan toiminnan suunnitteluun alusta lähtien. Näin heidän osallisuus toteutui kokonaisvaltaisesti alusta alkaen. Omasta mielestä ja palautteen mukaan onnistuin rakentamaan ikäpolvien välistä yhteistä toimintaa lasten ja vanhusten välille.

Oma ohjaaminen toimintakerroilla oli kaiken kaikkiaan mielestäni rauhallista ja molemmat asiakasryhmät tasaveroisesti huomioivaa. Epäjohdonmukaisuus ja epäselvä vuorovaikutus ajoittain tulivat ilmi ohjaamisestani. Olin ohjaajana joustava ja pystyin tilanteen mukaan toiminnan muuttamiseen. Pyrin toimintaa suunnitellessa huomioimaan ja ohjaamisella tukemaan ikäpolvien välistä vuorovaikutusta ja osallisuutta. Mietin toimintakertojen välissä ohjaajan roolin minimoimista ja miten pystyn tukemaan toimintaa niin, että lasten ja vanhusten keskinäinen vuorovaikutus toteutuisi mahdollisimman luonnollisesti, mahdollisimman pienellä ohjaajan roolilla.

Ohjaajuuteni kehittyi arvioidessa ensimmäistä toimintakerran ja viimeisen toimintakerran välistä aikaa. Pystyin entistä enemmän rakentamaan molempia ryhmiä kiinnostavaa osallistavaa ja vuorovaikutuksellista toimintaa. Suunnittelin ja toteutin toiminnassa erilaisia vuorovaikutuksen ja osallisuuden toteuttamisen keinoja ja välineitä. Piirustuksen piirtäminen ja esitteleminen, erilaiset kuvakortit, lelujen, rooliasujen, esineiden esitteleminen, virpominen, satujen lukemiseen osallistaminen olivat mietittyjä keinoja osallisuuden ja vuorovaikutuksen tukemiseen. Molemmat asiakasryhmät lähtivät toimintaan mukaan alusta alkaen.

Onnistuin mielestäni suunnittelemaan jokaiselle toimintakerralle toimintaa niin, että se kiinnosti molempia asiakasryhmiä. Oma osaamiseni syveni HyvinvointiTV-toiminnassa, ymmärrys toiminnan haasteista ja mahdollisuuksista laajenivat oman havainnoinnin ja työntekijöiden havainnoinnin myötä. Kahden ryhmän välisen toiminnan ohjauksen haasteesta selvisin hyvin ja opin niistä paljon uusia asioita. Näkemykseni ikäpolvien välisen toiminnan merkityksestä vahvistui entisestään. Koen edelleen HyvinvointiTV:n antoisana työvälineenä ja voisin kuvitella itseni toimimassa tulevaisuudessa HyvinvointiTV:n kaltaisessa työtehtävässä.

Ihmiselämän arvokkuus ja ihmisarvon kunnioitus ilmenee sosiaalialan ammattilaisen työssä seuraavien neljän periaatteen mukaan. Ammattilaisen tulee huomioida työskennellessään, että asiakkaan oikeudet toteutuvat. Oikeudet ovat itsemääräämisoikeus, oikeus tulla kohda-

tuksi, osallistumisoikeus, oikeus itsemäärämiseen ja yksityisyyteen. (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2012:8.)

Työssäni asiakkaiden itsemäärämisoikeus ilmeni siinä, että halutessaan heillä oli mahdollisuus osallistua toimintaan tai olla osallistumatta. Toimintaan ei tarvinnut sitoutua. Osallistumisoikeus oli huomioitu kotihoidon ja omaishoidon tiimien tarjotessa asiakkaille mahdollisuutta osallistua hankkeeseen. Pyrin kohtaamaan ja huomioimaan kaikki asiakkaat tasaveroisesti toiminnassani. Käytännössä kohtaaminen oli sitä, että jokaisen mielipiteen ja sanottavan kuuleminen huomioitiin toimintakerroilla. Yksityisyyden oikeus näkyi siinä, ettei valokuvia julkaistu ilman suostumusta ja muitakaan salassa pidettäviä asioita ei tuotu julki. Asiakkaan ei tarvinnut lähetyksissä tuoda julki asioita mitä ei halunnut. Näin toteutui oikeus yksityisyyteen ja itsemäärämiseen.

7.5 Opinnäytetyön tavoitteiden arviointi

Arviointikeskustelun mukaan toimialat ylittävän yhteistyön toteuttaminen opinnäytetyössäni ei toteutunut täysin tavoitteen mukaisesti. Esteeksi muodostui vanhustenkeskuksen meneillä olevat organisaation muutokset sekä näkemykset siitä, että vanhustenkeskus toimii välikätenä päiväkodin ja vanhustenkeskuksen yhteistyölle. Roolit olivat jokseenkin epäselvät. Kysymykseksi nousi, kenelle tällainen toiminta kuuluisi. Vanhustenkeskuksen mielestä yhteistyötä tulisi kehittää kotihoidon ja päiväkodin välille. Päiväkoti olisi ollut valmis vanhustenkeskuksen kanssa yhteistyöhön, eikä näe sitä ongelmallisena. Toiminnan kehittäminen ja lopullinen yhteistyön muovautuminen hakevat vielä paikkaansa toimialojen välillä.

Palaverit päiväkodin ja vanhustenkeskuksen kanssa toteutuivat mielestäni hyvin. Paikalla oli henkilökuntaa ja sovitut asiat saatiin tehtyä ja keskusteltua. Joustoa palavereihin löytyi kaikilta työntekijöiltä. Etenkin päiväkodin työntekijä oli palavereissa aktiivisesti mukana. Ikään-tyneisiin tutustuminen jäi melko hataraksi. Tutustuin ennen varsinaista toimintaa kahteen ikään-tyneeseen. Laitteiden asentaminen ja toiminnan käynnistäminen sekä siihen aktivoiminen eivät toteutuneet hankkeessa sovitun aikataulun mukaisesti. Päiväkodin työntekijän perehdytys laitteiden käyttöön jäi vähäiseksi. Sovittiin, että hän jatkaa opettelua yhdessä kotihoidon tai vanhustenkeskuksen työntekijän kanssa, koska päiväkodilla ja vanhustenkeskuksella on erilaiset laitteet ja ei tiedetä kenen kanssa yhteistyö jatkossa toteutuu. Päiväkodin varahenkilöä en tavannut koskaan.

Ikäpolvien välinen toiminta toteutui mielestäni melko hyvin. Kaikki toimintakerrat saatiin pidettyä sovitusti. Jokaisella toimintakerralla oli mukana lapsia sekä ikään-tyneitä ja heidän välilleen saatiin vuorovaikutusta ja osallisuutta. Mielestäni vanhuksia olisi voinut aktivoida toimintaan mukaan enemmän ja heidän keskinäinen tutustumisensa ja ryhmäyttämisenä toteut-

taa ennen minun ja lasten mukaan tuloa. Tällöin olisi välttytty tutustumisilta toiminnan aikana ja ikääntyneitä olisi ollut toiminnassa enemmän mukana. Koin, että aktivointi jäi hyvin pitkälti minun vastuulleni. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa mielestäni päiväkotit ja vanhustenkeskus olivat aktiivisesti mukana.

Keskusteluissa ilmeni, että päiväkodilla ja vanhusten keskuksella oli sama näkemys, että toiminta olisi lasten ja vanhusten yhteistä toimintaa, ei vain lasten lähettämää ja toteuttamaa. Pyrin opinnäytetyössäni yhteisen toiminnan toteuttamiseen. Lisäksi puhuimme paljon päiväkodin ja vanhustenkeskuksen ja kotihoidon resursseista jatkossa, jottei käy niin, että kehitän toimintaa yli heidän resurssien. Toimin kaiken kaikkiaan vastuullisesti kehittäessäni uutta toimintaa.

Ikäpolvien välisen toiminnan toteuttaminen mahdollistui HyvinvointiTV:n välityksellä. Siinä toteutui samoja elementtejä kuin kasvokkain tapahtuvassa kohtaamisessa. Tekniset ongelmat haastoivat toimintaa. Tutustuminen laitteisiin ja niiden tuomiin mahdollisuuksiin on hyvä tehdä ennen toiminnan aloittamista, jotta toiminnan toteutuminen on kutakuinkin kaikille selvää. Laite mahdollistaa etäisyyden säätelyä ja vuorovaikutuksen avulla asiakasryhmät pääsivät lähemmäksi toisiaan.

Opin, että toimialojen välinen yhteistyö on mahdollista toteuttaa, mutta eri toimialat toimivat vielä hyvin erillään toisistaan. Resurssit toimialojen väliseen yhteistyöhön voivat olla niukat ja salassapitoon liittyvät seikat voivat estää omalta osaltaan yhteistyön toteutumista. Useiden seikkojen yhteissumma vaikuttaa yhteistyöhön. Työntekijöiden omaa aktiivisuutta ja tahtotilaa tarvitaan.

8 Pohdinta

HyvinvointiTV-toiminta on lisääntynyt vuosittain muutamia kymmeniä prosentteja. Tulevaisuudessa sille onkin selvää tarvetta. Vahvuutena tässä toiminnassa on se, että sen avulla pyritään tuottamaan hyödyllisiä palveluita ja tuotteita asiakkaille. (Lehto 2008:14.) Vantaan ikääntymispoliittisen ohjelman (2010) palvelulupauksen mukaan uusi teknologia on käytössä ja ikäihmiset ovat sen käyttäjiä. Teknologia on helppoa, huomaamatonta ja elämää parantavaa. Ikäihmiset kuuluvat tietoyhteiskunnan täysivaltaisiin jäseniin. Teknologian yksi mainittu osa-alue ikääntymispoliittisessa ohjelmassa on vuorovaikutusteknologia, johon kuuluu HyvinvointiTV. (Vantaan ikääntymispoliittinen ohjelma 2010:31)

HyvinvointiTV-toiminta ei ole vielä saanut suurta jalansijaa palvelujärjestelmässämme. Toiminta perustuu hyvin pitkälti vielä kokeiluihin erilaisten hankkeiden muodossa. Hankkeista kerättyjen kokemusten pohjalta voidaan tulevaisuudessa kehittää HyvinvointiTV-toimintaa

asiakkaille sopivaksi palveluksi. Teknologia on kehitetty ja ikääntyneet pystyvät sitä käyttämään, niin miksipä sitä ei hyödynnettäisi palvelutasolla. Opinnäytetyöstäni saatujen positiivisten kokemusten mukaan näen, että ainakin lasten ja vanhusten HyvinvointiTV-toiminnalle olisi jatkossa kysyntää.

Opinnäytetyössäni niin lapset, vanhuksat kuin työntekijätkin pitivät yhteisestä toiminnasta. Lisäksi vanhemmat kannustivat lapsiaan osallistumaan toimintaan ja toivoivat, että toiminnasta tehdään DVD, jonka he voisivat ostaa. Innostuneisuus HyvinvointiTV-toimintaan levisi työntekijöihin, lapsiin ja vanhuksiin. Toiminnan voidaan ajatella jokseenkin onnistuneen, kun se on tarjonnut siinä toimijoille monenlaisia positiivisia kokemuksia ja tahtoa kehittää ja jatkaa yhteistä toimintaa.

Kivaa oli, satu oli kiva, jumppa oli kiva - Lasten palautetta

Kauheen mielellään katsoo lapsia ja niiden toimintaa kun ei ole samanikäisiä itsellä, lapsuus on muuttunut paljon omasta lapsuudesta. - Eräs vanhus

Itse olisi voinut istua koko päivän lähetyksessä, koska se oli niin mukavaa. - Päiväkodin työntekijä.

Sukupolvien välinen vuorovaikutus on viime vuosina noussut tutkimuksissa kiinnostuksen kohteeksi. Vanhusten sosiaaliin suhteisiin yhteiskunnallisten ja taloudellisten muutoksien myötä perheiden rakenteiden muutokset ovat vaikuttaneet voimakkaimmin. Tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota sukupolvien jäsenien vuorovaikutuksen määrään muiden sukupolvien jäsenten kanssa. Lasten on todettu olevan tärkein ryhmä vanhusten keskuudessa. (Lipponen, Noppari & Tanttinen 2004: 24-25.)

Opinnäytetyöni mukaan vanhuksat pitivät lasten kanssa toimimisesta sekä osallistuivat aktiivisesti toiminnan kehittämiseen. Työntekijöiden mukaan vanhuksat nauttivat lasten seurasta ja yhteisestä tekemisestä. He olivat myös hyvin aktiivisia vuorovaikutuksessa. Vanhusten oma tahto, aktiivisuus ja sitoutuminen ryhmätoimintaan toimivat tärkeinä vahvistavana tekijöinä vuorovaikutuksen toteutumisessa. Todettiin, että ilman ikääntyneiden sitoutumista olisi ollut hankala luoda aitoa vuorovaikutteisuutta. Vanhusten esittämät kehittämissuositukset huomiointiin toiminnassa.

Sellainen toiminta jää laihaksi, jossa lapset vaan esittää ja vanhuksat ottaa vastaan, toiminnan tulee olla yhteistä. Toivon lasten ja vanhusten vuorovaikutusta. Toivon keskustelua siitä mitä ennen oli ja mitä nyt on. - Eräs vanhus

Vanhukset vois tulla tapaamaan lapset kasvokkain vanhustenkeskukseen. Antas pontta toiminnalle - Eräs vanhus

Edellinen lähetys oli kiva ja pidimme siitä kun saimme piirustukset kotiin. Lapset kaipaa leikkiä, piirileikit voisi olla hyviä. - Eräs vanhus

Lasten ja vanhusten yhteistyönkokeilu toteutettiin VIRTU-hankkeessa 2011. Esikoululaiset vierailivat VIRTU-kanavalla Lucia-kulkueen muodossa. Lasten esiintyminen todettiin vanhusten keskuudessa positiivisena kokemuksena. Yhteistyötä päiväkodin ja esikoulun kanssa toivottiin voivan jatkossa kehittää. Virtuaalitekniikan todettiin tarjoavan erinomaisen mahdollisuuden sukupolvien väliseen tapaamiseen. (Lind 2013:81-82.)

Opinnäytetyössäni halukkaita lapsia vanhusten kanssa yhteiseen HyvinvointiTV-toimintaan oli enemmän, kuin oli mahdollista ottaa mukaan. Useat lapset päiväkodissa kyselivät, milloin heidän vuoro on osallistua toimintaan. Päiväkodin työntekijän mukaan lapset puhuivat paljon toimintakertojen välissä HyvinvointiTV-toiminnasta. Opinnäytetyöni ja VIRTU-kokeilun pohjalta lasten ja vanhusten yhteistyölle voidaan ajatella olevan tulevaisuudessa tilausta.

Tänään viimeksi on ollut paljon keskustelua ja puhuvat paljon. Eräs lapsi oli sairaana tänään, mutta aikoi kyllä tulla tiistain lähetykseen. Muutkin lapset halusivat toimintaan mukaan ja ovat kyselleet milloin on heidän vuoro. Lapset ovat innokkaita toiminnasta. - Päiväkodin työntekijä

Osallisuus lisää yksilötasolla hyvinvointia ja se heijastuu luottamuksen lisääntymisenä ja sosiaalisena eheytyksenä yhteiskunnassa. Kun osallisuutta tarkastellaan syrjäytymisen vastaparinä, osoitetaan, että yksilön ja ryhmien hyvinvointia ja osallisuutta voidaan lisätä yhteiskunnan toimin. Osallisuus painottuu uusina toimintamahdollisuuksina ja yhteistoimintana, poiketen sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ongelmia yksilöllistävästä ja syyllistyvästä syrjäytymisdiskursista. Tavoitteena osallisuuden edistämiseksi on luoda osallistavampia palvelu- ja toimintamalleja työelämäosallisuuden ja sosiaalisen osallisuuden lisäämiseksi. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013a)

Työssäni osallisuus ilmeni lasten ja vanhusten vuorovaikutuksessa ja toimintaan osallistumisessa. Luottamuksen voidaan ajatella lisääntyvän lasten ja vanhusten kesken, koska vuorovaikutusta ilmeni jokaisella toimintakerralla yhä enemmän. Uusi toimintamahdollisuus ja yhteistoiminta mahdollistivat ikäpolvien välisen toiminnan. Osallisuus toiminnassa ilmeni selkeimmin vanhoista esineistä jutellessa. Lapset kyselivät ja vanukset vastailivat. Vanhuksista näkyi, että he nauttivat saadessaan kertoa lapsille vanhojen esineiden käyttötarkoituksia. Lapista oli hauskaa vertailla vanhoja esineitä nykyaikaisiin esineisiin. Tällaisen toiminnan voi-

daan ajatella rikastuttavan molempia ikäpolvia ja lisäävän hyvinvointia. Arvokas hiljaisen tiedon ja taidon jakaminen ikäpolvien välillä mahdollistuu. HyvinvointiTV-toiminnan voidaan ajatella tarjoavan erityisen ja uudenlaisen mahdollisuuden ikäpolvien väliseen yhteistyöhön ja osallisuuteen.

Yhteinen toiminta toteutui todella hyvin. Sekä lapset, että ikääntyneet saivat äänensä kuuluviin. Samoin he saivat mahdollisuuden kuulla ja oppia toisilta lisää. - Vanhustenkeskuksen työntekijä

Ryhmän osallisuus näkyi siinä, että ryhmän ikääntyneillä oli valtavasti jaettavaa ja annettavaa muulle ryhmälle. - Vanhustenkeskuksen työntekijä

Ikääntyneillä on valtavasti voimavaroja, elämäkokemusta ja tietoa lapsille jaettavana. - Vanhustenkeskuksen työntekijä

HyvinvointiTV-virtuaalipalvelun käyttöönotto nähdään yleisesti hyödyllisenä, mutta sen käytön vakiinnuttaminen ei tapahdu helposti. Onnistuneessa käyttöönottoprosessissa keskeisiksi tekijöiksi mainitaan työntekijöiden hyväksyntä ja osallistuminen käyttöönottoprosessiin. Työntekijöiden lisäksi myös organisaation ja ympäristöön liittyvillä tekijöillä on merkitystä. (Vuononvirta ym. 2009:273.)

Opinnäytetyössäni ilmeni, että uuden teknologian käyttöönotto vaatii perehdyttäjältä ja organisaatiolta työtä ja tahtoa. Virtuaalinen yhteys asiakkaaseen on jo työmuotona erilainen, mihin on aiemmin totuttu. Asiakas on aiemmin totuttu kohtaamaan kasvotusten. Työssäni organisaatio ja esimies saatiin innostumaan helposti uudesta ideasta, käytännön järjestelyjen eteen sen sijaan tehtiin töitä. Työntekijöiden innostus ja minun vastuunkanto perehdytyksestä tuottivat tulosta. Usean organisaation yhdessä toimiminen, vastuun ja roolien epäselvyydet sen sijaan hidastivat toiminnan juurtumista käytäntöön.

On syytä nähdä toisiaan sivuavia ja leikkaavia ja toisilleen vastakkaisia ryhmiä, verkostoja ja yhteisöjä, joita on mahdollista kokeilla ja koetella. Poikkihallinnollisten ryhmien yhteistoiminta edellyttää ammatillisten vastuu- ja valta-asetelmien hyväksymistä. Kaikille suunnattu ja yleinen periaatteellinen arvokeskustelu tai ehkäisevä työ eivät riitä ryhmien toiminnan pohjaksi. Konkreettinen sisältö työlle täytyy löytyä. Ideaali yhteiselle verkostolle näyttää saavuttavan sellaisia yhteiskunnallisia tavoitteita, joita kaivataan, mutta niitä on mahdoton saavuttaa. Näitä ovat välittömät sosiaaliset suhteet ja niihin sidottu luottamus sekä kaikkien aktiivinen toimijuus. (Määttä 2007.)

Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja vanhustyön välillä opinnäytetyöni mukaan edellyttää vastuuasetelmien hyväksymistä. Kysymykseksi nousi kenelle valta- ja vastuu kuuluu ja miten se jaetaan eri ammattilaisten kesken kun toimitaan moniammatillisesti yhteisellä ”työmaalla”. Epäselvyys rooleista ja vastuista hidastivat yhteistyön muotoutumista. Organisaatioiden rakenteet olivat jäyhät ja ne hidastivat yhteistyön toteutumista. Haasteena oli tiedottamisen toteuttaminen toimialojen välillä, sillä asiakkaita koskevat vankat salassapitoon liittyvät seikat. Lisäksi konkreettinen sisältö yhteistyölle täytyy olla kaikkien työntekijöiden tiedossa, pelkkä arvokeskustelu ei riitä yhteistyön rakentamiseksi. Aktiivista yhteistyötä sosiaalialan ammattilaisten ja päättäjien kesken tarvitaan, jotta jatkossa saadaan aikaiseksi toimialojen välistä yhteistyötä.

Yhteiskunnallista osallisuutta voinee lisätä HyvinvointiTV:n avulla toteuttamalla yhteistoimintaa eri ikäpolvien kesken. Sosionomit voisivat olla yhtenä ryhmänä työn toteuttajina, sillä heidän työnkuvaan kuuluu syrjäytymisen ehkäiseminen, osallisuuteen tukeminen, yksinäisyyden lievittäminen, sosiaalisten verkostojen luominen ja virikkeellinen toiminta. Uusien palvelujen muodostumista HyvinvointiTV-toiminnassa on syytä kehittää niille asiakasryhmille, jotka niistä hyötyvät.

Vanhusten ja lasten kesken HyvinvointiTV-toiminta voisi hyödyttää eniten sellaisia ikääntyneitä, jotka asuvat kaukana palveluista ja joilla ei ole kontaktia pieniin lapsiin. Vanhukset saisivat mahdollisuuden siirtää elämäkokemustaan nuoremmille, nähdä lapsissa elämän jatkumisen ja kokea kuuluvansa osaksi yhteiskunnan toimintaa. Vanhusten tulisi olla sen verran hyväkuntoisia, että kykenevät käyttämään kosketusnäyttöistä tietokonetta. Sellaiset lapset hyötyisivät toiminnasta, joiden iso- tai isoisovanhemmat asuvat kaukana tai heillä ei ole lainkaan isovanhempia. Lapset saisivat kiinnekohtia sukupolviseen ketjuun, kiinnittyisivät omaan kulttuuriinsa ja oppisivat kohtaamaan ja arvostamaan ikääntyneitä. Myös ikääntyneet jotka ovat yksinäisiä, voisivat saada toiminnan kautta piristystä elämään, uusia ystäviä ja sosiaalista kanssakäymistä kodin ulkopuoliseen maailmaan.

Toimintaa voisi mielestäni laajentaa sosiaali- ja terveystyössä. HyvinvointiTV voisi toimia tukimuotona eri asiakkaille etenkin ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Sitä voitaisiin hyödyntää asiakas-työntekijä- suhteissa, kahdenkeskisissä kontakteissa sekä erilaisissa ohjaajavetoisissa ryhmissä, kuten virkistäytymis- ja vertaisryhmissä. Toimintaa voisi laajentaa ainakin lapsi- ja perhetyöhön, kouluihin, lastensuojeluluun, päihde- ja mielenterveystyöhön sekä vammaispalveluun. Lisäksi TV:tä voidaan hyödyntää terveysalalla hoitotoimenpiteissä ja terveysneuvonnassa. HyvinvointiTV voisi helpottaa vanhustyössä työntekijöiden kasvavaa resurssipulaa. Kun vanhukset kokoontuvat laitteen ääreen, työntekijöille vapautuu aikaa kohdata muita vanhuk- sia. On tärkeä muistaa, että HyvinvointiTV:n välistä toimintaa eivät kaikki koe omakseen. Mielestäni tärkeintä on kiinnostua toiminnasta ja kokea se omakseen.

Ikäpolvien välisen toiminnan on todettu tarjoavan vanhuksille elämän tarkoitusta, he ovat kokeneet itsensä tarpeellisiksi saadessaan toimia lasten kanssa. Yhteisöön kuulumisen on todettu vähentävän syrjäytymistä. Ikääntyneillä eristyneisyyden tunne on vähentynyt ja itsetunto vahvistunut sekä psykososiaalinen hyvinvointi ja osallisuuden edistäminen ovat lisääntyneet. Lapsille vanhusten kanssa toimiminen voisi toimia yhtenä hyvinvointiverkon osa-alueena, lasten sosiaaliset taidot ovat vahvistuneet ja he ovat saaneet kosketusta menneeseen elämään ja juuriinsa. Yhdessä toimiessa ikäerotteluiden on todettu unohtuvan. Useat lasten ja vanhusten yhteistyökokeilut puhuvat hyvinvoinnin lisääntymisen puolesta. Toiminta vaikuttaisi olevan ihmistä ja yhteiskuntaa eheyttävää toimintaa.

Tärkeä huomio on sekin, että ikäpolvien välinen kohtaaminen voi toimia valtavana voimavarana sekä iloa tuottavana kokemuksena, joka lisää ymmärrystä ja kunnioitusta ikäpolvien kesken. - Vanhustenkeskuksen työntekijä

HyvinvointiTV tarjoaa kanavan toteuttaa yhteiskunnallista osallisuutta. Ikäpolvien väliselle toiminnalle voisi olla tarvetta hyvinvointia lisäävänä palveluna yhteiskunnassamme. Osallisuuden on puolestaan todettu lisäävän hyvinvointia yksilö- ja ryhmätasolla. Näin ollen lasten ja vanhusten yhteinen toiminta on monin tavoin hyödyllistä ja rikastuttavaa.

Lähteet

Etähoitojärjestelmän pilottiprojektisuunnitelma.2012. Vantaan kaupungin Sosiaali- ja terveystoimen Etähoitojärjestelmän pilotointi:projektisuunnitelma.Versio0,1.

Hohenthal-Antin,L.2009. Muistot näkyviksi: Muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä. Jyväskylä: PS-kustannus.

HyvinvointiTV yhteistyösopimus.2012.Laurea-ammattikorkeakoulu Oy:n ja Vantaan kaupungin vanhus- ja vammaispalvelujen HyvinvointiTV:n yhteistyösopimus.2012.

Jokela,K.2013.Engagement of the elderly care workers in distance services. Teoksessa Active ageing online: Interactive Distance Services for the Elderly on Baltic Islands. Virtu Project 2010-2013. Tekijät Karppi,M.,Tuominen,H.,Eskelinen,A.,Santamäki Ficher,R.&Rasu,A. Turku:Turun ammattikorkeakoulu.s.183-192.

Kopakkala,A.2005.Porukka,jengi,tiimi:Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki:Edita

Korhonen,M.2006.Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa.Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus. Tekijät Karila,K.,Alasuutari,M.,Hännikäinen,M.,Nummenmaa,A,R & Rasku-Puttonen,H. Tampere:Vastapaino.s.51-69.

Lastensuojelun käsikirja 2012. Lasten osallisuus. Viitattu 23.4.2013
<http://www.sosiaaliporssi.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus#otsikko2>

Laurea Tikkurilan ja Koivukylän vanhustenkeskuksen HyvinvointiTV yhteistyösopimus 2012. Laurea-ammattikorkeakoulu Oy:n ja Vantaan kaupungin vanhus- ja vammaispalvelujen HyvinvointiTV:n yhteistyösopimus 2012.

Lehto,P.2008. KOTIIN-hanke: Asiakasvetoiset interaktiiviset ratkaisut ikääntyvän kotona selviytymisen tukena. Loppuraportti. Vantaa:Laurea ammattikorkeakoulun julkaisusarja A36.

Lehto,P.&Leskelä,J.2011. Interaktiivinen HyvinvointiTV® Ja käyttäjälähtöiset ePalvelut: Turvallinen koti- hankkeen loppuraportti. Laurea ammattikorkeakoulun julkaisusarja B44. Viitattu: 25.1.2013
<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/33483/B44.pdf?sequence=1>

Lind,I-L.2013. Cooperation across sector boundaries- An opportunity for municipality residents to meet each other: Interactive Distance Services for the Elderly on Baltic Islands. Virtu Project 2010-2013. Tekijät Karppi,M.,Tuominen,H.,Eskelinen,A.,Santamäki Ficher,R.&Rasu,A. Turku:Turun ammattikorkeakoulu. s. 81-82

Lipponen,M.,Noppi,E & Tanttinen,M. 2004. Asenteet vanhuksiin ja vanhuuteen. Teoksessa Vanhuus koko eletyn elämän heijastuma. Arvokas vanhuus ja vanhustyön arvostus. Diakonia ammattikorkeakoulu:Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B. Raportteja.

Määttä,M.2007.Yhteinen verkosto? Tutkimus nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä poikkihallinnollisista ryhmistä .Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro252. Helsingin yliopisto.

Nurmela,T.2012. Sosiaalisen osallisuuden ilmeneminen ikääntyneiden arjessa. Pro gradu-tutkielma: Sosiaalityö. Lapin yliopisto. Viitattu 10.5.2013
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/74666/Nurmela.Timo.pdf?sequence=1>

OK-opintokeskus. 2013. Swot-analyysi. Viitattu 25.4.2013.
<http://ok-opintokeskus.fi/node/125>

Palvelurakenteen kehittämisohjelma 2010. Palvelurakenteen kehittämisohjelma: Vanhusten sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämisohjelma. Teoksessa Vantaa vanhenee viisaasti: Vantaan ikääntymispoliittinen ohjelma 2010-2015. Vantaa: Kaupunginhallitus

Rantanen, T. 2013. Kehittämisprosessin arvioinnin työpaja 1.2.2013. Luentomuistiinpanot. (Korjattu)

Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinon, J., Niiranen, P. & Ojala, M. 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena.

Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2012:8: Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö: Talentia. Ammattieettinen lautakunta. Viitattu: 2.2.2014 http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2012.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Omaishoidon tuki. Viitattu 1.3.2013 http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/omaishoito

Sulkakoski, S. 2012. Ikääntyneet osallisena kehittämistyössä: Kokemuksia Kampraatti-toimintamallin kehittämisestä. Pro-gradu tutkielma: Sosiaalityö. Jyväskylän yliopisto: Chydenius. Viitattu 5.3.2013 <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/38476/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201209062329.pdf?sequence=1>

Suomen Akatemia 2010. Lapset toimijoina sukupolvisia kumppanuuksia tutkivassa hankkeessa. Viitattu 12.3.2013 <http://www.viksu.fi/fi/A/Ohjelmat-ja-yhteistyö/Tutkimusohjelmat/kaynnissa/SKIDI-KIDS/Hankkeet/Lapset-toimijoina-sukupolvisia-kumppanuuksia-tutkivassa-hankkeessa/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013a. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina. Viitattu 2.2.2013 http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/organisaatio/rakenne/yksikot/osallisuuden_edistaminen/osallisuus_syrjaytymisen_vastaparina

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013b. Mitä osallisuus on? Viitattu 28.3.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/osallisuus

Tuominen, H. 2013. Engagement of the elderly care workers in distance services. Teoksessa Active ageing online: Interactive Distance Services for the Elderly on Baltic Islands. Virtu Project 2010-2013. Tekijät Karppi, M., Tuominen, H., Eskelinen, A., Santamäki Ficher, R. & Rasu, A. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. s. 183-192.

Ukkonen-Mikkola, T. 2011. Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen Yliopisto: Kasvatustieteiden yksikkö.

Valkonen 2011. Elämäkulku ja ikäpolvet -hanke 2011-2012. Vanhustyön keskusliitto. Viitattu 13.3.2013 http://www.vanhustyonkeskusliitto.fi/fin/hankkeet/elamankulku_ja_ikapolvet/

Valkonen 2013. Ajankohtaista. Viitattu 13.3.2013 <http://www.vanhustyonkeskusliitto.fi/fin/ajankohtaista/index.php?nid=303>

Vanda 2013. Daghemmet Trollebo. Viitattu 15.1.2013 http://www.vantaa.fi/utbildning_och_fostran/dagvard_pa_svenska/_sv/_sv_/daghemmet_trollebo

Vantaa 2013a. Kotihoidon palvelut. Viitattu 3.3.2013 http://www.vantaa.fi/fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/ikaihmissen_palvelut/kotihoito

Vantaa 2013b. Koivukylän keskustan kehittäminen jatkuu. Viitattu 6.5.2013
http://www.vantaa.fi/fi/kaavoitus_ja_maankaytto/koivukyla

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma.2012. Vantaan kaupunki:Opetuslautakunta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämis-
keskus: Oppaita 56.

Viksu- ikääntymispoliittinen ohjelma ja toimeenpanosuunnitelma 2010. Vantaa vanhenee vii-
saasti: Vantaan ikääntymispoliittinen ohjelma 2010-2015. Vantaa: Kaupunginhallitus.

Vilka,H.&Airaksinen,T.2003.Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki:Tammi

VIRTU 2011. Virtu: Virtual elderly Services on the baltic Islands. Mikä virtu? Viitattu
16.1.2013
http://www.virtuproject.fi/fi/?page_id=33

Vuononvirta,T.,Kanste,O.,Timonen,M.,Keinänen-Kiukaanniemi,S.,Timonen,O.,Ylitalo,K.
&Taanlia,A.2009.Terveyskeskustyöntekijöiden kokemuksia etäterveydenhuollon käyttöönotos-
ta. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti. No. 46, 272-273. Viitattu 10.5.2013
<http://ojs.tsv.fi/index.php/SA/article/download/2605/3684>

Kuvat

Kuva 1: Piirustustuokio.....	27
Kuva 2: Lapset katsovat rooliasujaan studiolaitteesta.	29
Kuva 3: Vanhukset näyttävät lapsille vanhoja esineitä.	31
Kuva 4: Lapset askartelevat virpomisoksia.	32

Liitteet

Liite 1. Lasten osallistumislupa	57
Liite 2. Suostumus	58
Liite 3. Työntekijöiden kysymykset lähetystoiminnasta	59
Liite 4. Vanhusten palautekeskustelun runko.....	60
Liite 5. Työntekijöiden arviointikeskustelun runko	61
Liite 6. SWOT nelikenttäanalyysi.....	62

Liite 1. Lasten osallistumislupa

Osallistumislupa

13.12.2012

Hei!

Nimeni on Enni Hyry. Olen Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulun 3. vuoden Sosionomi-opiskelija. Opinnäytetyöni teen 2013 keväällä Koivukylän hyvinvointi TV-hankkeessa. Toimintaa järjestetään Koivukylän vanhusten keskuksessa videoneuvottelulaitteen välityksellä vanhusten koteihin. Videoneuvottelulaite toimii web-kameran välityksellä lähetystudioilta.

Ideana on löytää mahdollisuuksia sukupolvien väliseen yhteistyöhön. Suunnittelen yhdessä lasten kanssa maaliskuussa 2013 muutamia erilaisia lähetyksiä, jotka lähetetään vanhuksille hyvinvointi TV:n välityksellä. Lähetykset lähtevät lasten ideoista käsin. Ennen lähetyksiä teemme lasten kanssa tutustumiskäyntejä studioon ja harjoittelemme lähetyksissä olemista ja toimimista. Ideana olisivat, että lasten ja vanhusten väliset lähetykset jäisivät käytäntöön ja yhteistyötä jatkettaisiin päiväkodin ja vanhusten keskuksen kanssa.

Opinnäytetyössäni ei tulla julkaisemaan lasten nimiä. Lähetykset video kuvataan opinnäytetyön arvioinnin vuoksi. Videota ei julkaista ja ne tuhotaan arvioinnin jälkeen. Lähetyksessä otetaan valokuvia ja liitän kuvia opinnäytetyöhöni.

Annan mielellään lisätietoja. enni.hyry@laurea.fi

(Palauta alla oleva lomake)

Lapsen nimi _____

Lapseni saa osallistua lähetyksiin

Lapseni ei saa osallistua lähetyksiin

Vanhemman allekirjoitus ja nimenselvennys _____

Liite 2. Suostumus

Osallistumissuostumus

25.2.2013

Hei!

Nimeni on Enni Hyry. Olen Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulun 3. vuoden Sosionomi-opiskelija. Opinnäytetyöni teen 2013 keväällä Koivukylän HyvinvointiTV-hankkeessa.

Ideana on kehittää sukupolvien välistä yhteistyötä. Toteutan yhdessä lasten ja vanhusten kanssa maaliskuussa 2013 neljä erilaista lähetystä, jotka lähetetään vanhuksille koteihin HyvinvointiTV:n välityksellä. Vanhukset näkevät ja kuulevat sekä voivat keskustella reaaliaikaisesti lapsiryhmän ja minun kanssa Koivukylän vanhustenkeskuksen studiosta HyvinvointiTV:n välityksellä. Lähetyksissä on tarkoitus toteuttaa vastavuoroista, yhteistä toimintaa: mm. vanhukset voivat halutessaan lukea satuja lapsille, lapset tekevät virpomisvitsoja vanhuksille. Toiveena on, että lasten ja vanhusten väliset lähetykset jäisivät käytäntöön (kerran kuussa) ja yhteistyötä jatkettaisiin Trollebon päiväkodin ja Koivukylän vanhustenkeskuksen kanssa.

Toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista ja suostuessaan toimintaan vanhus voi lopettaa toiminnan jatkamisen, jos itse niin haluaa.

Opinnäytetyössäni ei tulla julkaisemaan osallistujien nimiä. Lähetykset videokuvataan opinnäytetyön arvioinnin vuoksi. Videota ei julkaista ja ne tuhotaan arvioinnin jälkeen. Lähetyksessä otetaan valokuvia ja liitän kuvia opinnäytetyöhöni. Kuvat ovat yleisotoksia lasten ja vanhusten yhteisestä toiminnasta. Vanhukset eivät ole tunnistettavissa kuvista.

Olen yhteydessä Teihin vielä puhelimitse.

Kevät terveisin Enni Hyry

Ole ystävällinen ja palauta tämä lomake mukana olevassa kirjekuoressa, kiitos!

SUOSTUMUSLUPA

Asiakkaan nimi _____

Jos osallistun HyvinvointiTV:n välityksellä lasten ja vanhusten yhteisiin lähetysiin, suostun siihen, että toiminnasta otetaan valokuvia ja toiminta videoidaan.

Päiväys _____

Allekirjoitus ja nimenselvennys _____

Liite 3. Työntekijöiden kysymykset lähetystoiminnasta

1. Millaista vuorovaikutusta (sanatonta ja sanallista) lasten ja vanhusten välillä havaitsette? Kirjatkaa ylös suoraa puhetta ja esimerkkejä sanattomasta vuorovaikutuksesta. (Ilmeet, eleet, asennot)
2. Millaista vuorovaikutusta on vanhusten välillä ja lasten välillä?
3. Mitä haasteita ja mahdollisuuksia HyvinvointiTV:n välinen vuorovaikutus tuottaa verrattuna kasvotusten tapahtuvaan vuorovaikutukseen?
4. Millaisilla teoilla ohjaaja tukee vanhusten ja lasten keskinäistä vuorovaikutusta ja osallisuutta (tasaveroista tekemistä, osallistumista, mahdollisuutta vaikuttaa)?
5. Mitä haasteita kahden ryhmän välinen toiminta tuottaa ohjaajalle HyvinvointiTV toiminnassa?
6. Miten yhteinen toiminta toteutuu?
7. Miten lasten ja vanhusten tasaveroinen osallisuus ja osallistuminen toteutuvat toiminnassa?
8. Miten osallisuus on toteutunut kaikkien neljän toimintakerran aikana?

Liite 4. Vanhusten palautekeskustelun runko

1. Mitä lähetyksistä jäi mieleen?
2. Mikä oli mukavaa lasten ja vanhusten yhteisissä lähetyksissä?
3. Millaista lasten kohtaaminen oli? Minkä takia?
4. Mitä voisi kehittää ja mikä ei toiminut lähetyksissä?
5. Mitä toivotte ohjaajalta?
6. Saitteko äänenne kuuluviin?
7. Huomioitiinko lapsia ja vanhuksia tasapuolisesti ja toteutuiko tasavertainen kohtaaminen?
8. Mitä lähetykset ovat antaneet teille?
9. Huomioitiinko toiveenne?
10. Minkälaista yhteistä toimintaa toivotte lasten ja vanhusten yhteisiin lähetyksiin?
11. Kuinka usein lasten ja vanhusten yhteisiä lähetyksiä voisi olla?

Liite 5. Työntekijöiden arviointikeskustelun runko

Arviointikeskustelun kysymykset päiväkodin ja vanhusten keskuksen työntekijöille, jotka ovat mukana opinnäytetyössäni

1. Miten mielestänne HyvinvointiTV -yhteistyö on lähtenyt sujumaan? (Kokemuksia ja mielipiteitä käytännön toiminnasta?)
2. Mitä HyvinvointiTV -yhteistyö Koivukylän vanhustenkeskuksen ja Trollebon päiväkodin välillä mielestänne konkreettisesti tarkoittaa?
3. Mitä toimenpiteitä yhteistyö edellyttää työntekijöiltä ja miten sitä saadaan vahvemmaksi ja toimivammaksi?
4. Mitä haasteita Koivukylän vanhustenkeskuksen ja Trollebon päiväkodin yhteistyössä mielestänne on?
5. Millaisia vahvuuksia ja mahdollisuuksia näette päiväkodin ja vanhustenkeskuksen yhteistyön rakentamisessa?
6. Mihin suuntaan yhteistyötä tulisi mielestänne kehittää?
7. Kuinka tärkeänä näette yhteistyön rakentamisen? Miksi?
8. Millaisena näette yhteistyön viiden vuoden päästä?

Liite 6. SWOT nelikenttäanalyysi

Vahvuuksia (Strength) nykytila myönteiset sisäiset asiat	Mahdollisuuksia (opportunity) tulevaisuus myönteiset, ulkoiset tekijät
<p>Yhteistyö ja toiminta ovat sujuneet hyvin. Minun asiantuntijuus HyvinvointiTV- toiminnassa on vahvistanut ja kannatellut yhteistyötä.</p> <p>Yhteistyön jatkamiselle on kiinnostusta ja halua molemmilla toimialoilla.</p> <p>Toiminnan hyötyä pidetään molemmille asiakasryhmille tärkeänä.</p> <p>Yhteistyön säilymisen ja jatkumisen eteen tehdään ja ollaan jatkossa valmiita tekemään toimenpiteitä.</p> <p>Lapset oppivat arvostamaan elettyä elämää ja elämäkokemusta, kunnioittamaan ikäänntyneitä</p> <p>Yhteisessä toiminnassa konkretisoituu ihmis käsitys, elämän kasvu ja kehitys.</p> <p>Päiväkodin ja vanhustenkeskuksen läheinen sijainti</p> <p>Laite mahdollistaa ikäänntyneiden elämänpäivien laajenemisen</p> <p>Päivärytmiin tulee molemmille asiakkaille vaihtelua toiminnan myötä.</p>	<p>Päiväkodin henkilökunta, lapset ja heidän vanhemmat innostuneita toiminnasta.</p> <p>Päiväkoti saisi oman laitteen.</p> <p>Lisälaitteen mahdollisuuksista toiminnan helpottamiseksi ja laajentamiseksi käytiin keskustelua.</p>
Heikkouksia (Weakness) nykytila Kielteiset sisäiset asiat	Uhkia (threat) Tulevaisuus Kielteiset ulkoiset asiat
<p>Päiväkodin sisäiset yhteistyökäytännöt osittain sopimatta.</p> <p>Päiväkodin ja vanhustenkeskuksen toimintatilan lähetyssaikataulut eivät sovi yhteen.</p> <p>Vanhustenkeskus näkee itsensä välikätenä yhteistyössä.</p> <p>Terveysaseman lukkojen takana oleva laite tuo omat haasteet.</p> <p>Kielikysymys: Jäävätkö täysin ruotsinkieliset asiakkaat toiminnan ulkopuolelle.</p>	<p>Vanhustenkeskuksen mallin keskeneräisyys tuo haasteita toiminnan muotoutumiselle.</p> <p>Avoimen päivätoiminnan rooli ja työnjako epäselviä hankkeessa.</p> <p>Roolit ja yhteistyö jatkuvassa muutoksessa.</p> <p>Ei tiedetä palkataanko avoimen päivätoiminnan ohjaajan tilalle sijaista.</p> <p>Yhteyshenkilöä toiminnan organisointiin ei ole päätetty.</p> <p>Toiminnan epävarma toteutuminen hankkeen päättymisen jälkeen.</p>

Swot nelikenttäanalyysin lähde: OK-opintokeskus